

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

3651

491.99-8

P-52

| 879

2010

MA 2002

ՄԱՏԵՆԱԿԱՐԱՆ ԱՐԻՒ ԴԱՏԻԱԲԱԿՈՒԹԵԱՆ

ՄՏԱՄԱՐԶՈՒԹԻՒՆ

ԸՍՏ ԲԷԼԻՍԻԻ

(ՄԱՅԻՆԻ ՈՃ)

Մ.Ա.Ա.Ն. Ա.

ԴԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆԻ ԻՐԱՑ ԵՒ ԷՍԿԱՑ

ՕՐԻՆԱԿԻ ԵՒ ՆԻՔԻՔ ԲԵՐԱՆԱՅԻ ԵՒ ԳՐԱՌՈՐ ՀՐԱՀԱՆԳԱՅ
Յ ԷՆ Ց ՏԱՐԵԿԱՆ ՏՂԱՅՈՑ ՀԱՄԱՐ

Թ. ԹԷՐԶԵԱՆ

Կենսատարութիւնը զեւ-
րարոյս մանկան և զուսամ
ձերունւոյն ալ կը ստի:

Կրթութիւն՝ ստնտուին է ու
ցէն սկսեալ՝ աւելի խելահաս
է անոր բանից քան թէ կար-
գալ և գրել սովորու:

Գարնտեցէք իւր մտաց մէջ օրինա-
ւոր հնարք բրութիւն մը ամեն բանի
հետամուտ ըլլալու, թող շարժն ե-
րանը տեսնէ՝ շէնք մը աղբիւր մը
մտալ մը: (ՄՏՄԻՆ)

ԿՈՍՏԱՆԳՆՈՒԳՈՒԹԻՒՄ
ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Պ. ԳԻՐԻՇՃԵԱՆ

ԲԵՐԱ, ՆԵՐԻ ՓՈՂՈՑ ԹԻՒ 5

8693

ԱՏԵՆԱԳԱՐԱՆ ԱՐԴԻ ԳԱՍՏԻԱՐԱՆՈՒԹԵԱՆ

ՄՏԱՄԱՐԶՈՒԹԻՒՆ

370

ԸՍՏ ԲԵԼՈՒՄԻՆ

(ՄԱՅՐԵՆԻՆՆԻՆ) 7/31. 1922

24-95

31.99-8

10-59

ՄԱՍՆ

ԴԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆՔ ԻՐԱՑ ԵՒ ԷԱԿԱՑ

ՆԱԿՔ ԵՒ ՆԻԹՔ ԲԵՐԱՆԱՑԻ ԵՒ ԳՐԱԲՈՐ ՀՐԱՀԱՆԳԱՑ
5 ԷՆ 8 ՏԱՐԵԿԱՆ ՏՂԱՅՈՑ ՀԱՄԱՐ

Թ. ԹԻՐԶԵԱՆ

աստիքութիւնը գե-
մանկան և դուստր
դին ալ կը խօսի:

Երախայն՝ սանտուխն ծո-
ցէն սկսեալ՝ աւելի խեղաչաւ
է անոր բանից քան թէ կար
դալ և գրել սորիկու:

Չարթուցէք իւր մտաց մէջ օրինա-
ւոր հետաքրքրութիւն մը ամեն բանի
հետամուտ ըլլալու, թող շարքն և
զածը տեսնէ՝ շէնք մը՝ աղբիւր մը՝
մարդ մը ։ (Մտնդիտ)

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒԳՈՒԹՅՈՒՄ
ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Պ. ՔԻՐԻՇՃԵԱՆ
ԲՆՍ, ՇԻՆԻ ԳՈՂՈՑ ԹԻՒ 5

ՄՏԱՄԱՐԶՈՒԹԻՒՆ

(ՄԱՅՐԵՆԻ ՈՃ)

ԱՌ ԻՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՍ

Մտամարդութիւնը շարք մը աստիճանաւոր հրահանգներէ կը բաղկանայ որոց նպատակն է տղուն միտքն արթնցնել եւ զարդայնել զիտելու եւ խորհրդածելու :

Տղան իւր մօրը խնամօք՝ քիչ ատենէն լեզու կ'ելլէ . իսկ մեր դպրոցներուն մէջ տարիներով կ'աշխատի առանց լեզու մ'ուսանելու : Ի՞նչ ոճ է մօրը հետեւածը . բնութեան ոճն է , տղուն տեսածներն անոր կ'անուանէ :

Ուրեմն խնդիրը տղուն միտքը բանալ է՝ առանց իմաստակ բժանդրութեան , առանց սաղտուկ շաղիաղվանաց :

Շատ մ'ուրիշ բառերու պէս կարծեմ կրթութիւն եւ դաստիարակութիւն բառերն ալ դեռ ըստ կարի բացայայտ ըմբռնուած չեն բաղմաթիւ մանկավարժներէ : Շատերը թերեւս ենթադրեն որ տղան դպրոց որ երթայ՝ անպատճառ խել մը խրթին կամ դժուարիմաց կամ ապագային բողբոլին անօգուտ գիտելեօք գանկը խճողելու է . անով շատ մը թութակներ եւ աւելի շատ իմաստակներ որ աւուր կը վիտան :

Կ'ուզենք հասկնալ թէ ինչ է բուն կրթութիւնը . անա մէկ քանի մեծամեծ հեղինակաց տուած սահմաններն .

« Տղայ մը կրթել ոչ այլ ինչ է՝ բայց եթէ տղուն սրտին մէջ գըտնըւած ամեն սերմունքը կատարելապէս երեւան հանել »:

« Կրթութեան սլաքաքը նոր կարողութիւններ ատելել չէ՝ այլ եզածներուն ընական բերմունքն ուղղել , այնպէս որ մարդ պատանկութեան հասնելուն իր գործելու ամեն միջոցներն առձեռն ունենայ : Ուստի կրթութիւնը կենաց նախապատրաստական հրահանգ մ'է »:

« Մարդ երկու միջոց ունի գիտութիւն ստանալու , լեզու՝ որով իւր գաղափարները այլոց կը հաղորդէ , եւ դիտողութիւնը՝ որով ուղ-

ԱՌ

ՍԻՐԱՍՈՒՆ ԱՆԴՐԱՆԻԿՆ ԻՄ

ԼԵՒՈՆ

Որդեակ իմ,

Քու դեռաբոյս տխոյղ կրթութեանը յարմար գիրք մը բնութելով է որ գտայ այս ոսկեղինիկ մատենիկը, եւ հիմայ յանուն քո կը նուիրեմ գայն գուգահասակ ազգակցացդ :

Եթէ ասկէ օգուտ մը քաղեն անոնք՝ մասամբ գայն քեզ կը պարտին . բայց ասով դու ալ պարտական կ'ըլլաս՝ երբոր տարիքդ եւ գիտութիւնդ ներեն՝ հօրդ այս հագիւ սկսած աշխատութիւնները գեղեցիկ կերպով յրայնէյ եւ կատարել , եւ այնու հատուցանել ինձ խնամոցս վարձքը :

Հայրդ

Թ. Թ.

գակի գաղափարներ կ'ստանայ: Դեպքում ինչպէ՞ առարկաները կը ճանչէ, դեպքում ինչպէ՞ զանոնք կը բաղդատէ՞ կը քննէ՞ հետեւորդներ կը հանէ՞»:

«Կ'ուզենք որ տղան ճիշտօրէն ըլլայ, դեպքում ընենք զինքը: Կ'խտելու վարժեցնելով ոչ միայն ամբառ օգտակար ծանօթութիւններ կը գանձէ տղան, այլ եւ որ մեծն է՝ ապագային մէջ նորանոր գիտութիւններ ամբարելու ճամբան մտած կ'ըլլայ»:

«Կ'խտողութեամբ զգայարանք կը կրթուին եւ կը կատարելագործին, սնով կ'ստացուին աչաց վարժութիւն՝ ձեռաց ճարտարութիւն շղ նուրբ ըմբռնումն: Գործունէութիւնն ալ սնով կ'արթնայ, եւ այն մտազրութիւնը մայր կ'ըլլայ նորանոր գաղափարաց»:

«Իմաստասիրեն ոչ այլ ինչ է բայց եթէ մտածութիւնները շարա-
յարել եւ այս գաղափարաց բազմապատկենէն նոր գաղափարներ ծը-
նուցանել: Կատողութեան եւ մտածութեան կարողութիւնք այլ ան-
միտայն կարողութեանց սէս հրահանգով կը գործանան: Աւստի սնու-
ւական կրթութիւն մ'է միայն կանխապատշաճ գաղափարները
ու գաղափարներ տղոց աւանդել»:

Հետզհետէ տղան գիտած առարկային պատճառը կ'սկսի խուզար-
կել կամ զանազան եզրուութեանց առնչութիւններն իմանալ: Մենք
պէտք է առաջնորդենք իւր մտայր որ մերթ արդիւնքը քննելով
պատճառը գտնէ, մերթ պատճառը նկատելով արդիւնքը մակարե-
րէ: Ասոնք են ահա տիեզերական գիտութեանց երկու աղբիւրները:
Հետզհետէ տղան կը կարողանայ նաեւ առարկաները խմել, դասա-
կարգել, վերջապէս ըմբռնել գիտութեանց բաժանումները»:

«Տեսնել, մտածել, խօսիլ, գրել եւ կարգալ: այս է կրթութիւնը»:

«Տղան մատաղ միտքը մարզել որ անբարդառնայ եւ գասի, որ իր
ներքին գատաւորը լսելով բարին եւ չարն իրարմէ խորէ, որ շուրջն
եղած առարկայից քննութեամբ բաղձայ գտնել ճշմարիտը, սիրել
բարին եւ ընտրել գեղեցիկն, այս է աղատական դաստիարակութիւ-
նը: հետզհետէ իւր ըմբռնողութեան սահմանն ընդարձակելով չբա-
ւականանար պարզ գիտողութեամբ՝ այլ կ'սկսի առարկաները բազ-
դատել՝ մինչեւ որ անոնցմէ գործնական հետեւութիւններ հանէ»:

Այս բնական ճշմարիտ ու բարձր սկզբանց գործադրութեանը հա-

մար կարեւոր եղած գրեանքը մասամբ մեր Ազգին մէջ ծաւալելու
ձեռնարկած եմք եւ առաջիկայ հատորիկը ան շարքին մէջ առաջինն է:

Եթէ գպրոցներուն մէջ կարող ըլլայինք սոցոց սովորեցնել որ գիտող,
մտադիր, խոնուն եւ ընթերցասէր ըլլան՝ մեր պաշտաման ամենէն
նուիրական մասը կատարած կ'ըլլայինք: Աւսմանց մասնաւոր գիտե-
լիքը՝ մասնաւոր պարագայից մէջ պէտք կ'ըլլան: մտածելը՝ ամբողջ
կենաց գործն է: Կպրոցի մէջ գիտութեանց տարերք միայն կ'աւան-
դուին: Բայց եթէ տղան մտածել գիտնայ, իրեն յարմարութիւն ու-
նեցած ճիւղերն ըստ կամաց յառաջ կրնայ վարել ինքնին: Մեծ գիւ-
տերը՝ բոլոր արուեստից սքանչելի գործադրութիւնները գիտողու-
թեան եւ անդրադարձութեան արդիւնքն են:

Եթէ բերաւոր Եւրոպական ընթերցարաններու մէջէն առաջիկայ
Մասնադրութիւնը նախագաս համարելով փախագեցայ մեր ազգին
մանկաւոյնն ալ ձօնել՝ պատճառն այն էր որ ասոր մէջ գտայ այն մե-
ծամեծ առաւելութիւններն, որոց առաջինը կը համարիմ տղան դի-
տելու՝ քննելու եւ իրաց էութիւնը բացատրելու վարժեցնելը:

Յաւակի եւ յնասակար մոլորութիւն մ'է տղաքը միայն դոց ընե-
լու կարող եմթադրելը: կրնայ ըսուիլ որ դեռ լիովին ըմբռնած
չենք անոնց մտաւոր կարողութեան սահմանները:

Եթէ շատ անգամ կը գովածակին՝ մեր խակութեան է յանցանքը:
որովհետեւ անոնք ընութեամբ սովորի կը բաղձան: տեսնուած չէ
տղայ մը որ հետաքրքիր չըլլայ»:

Տես սա անհեղեղ մարմարիտնի կոյտը: ի՞նչ պակաս է անոր որ
Ոլիմպեան Արամաղղ մը կամ Մովսէս մ'ըլլայ: Փիղիաս մը կամ Մի-
քէլ-Անճէլօ մը: Մեք եւս ձեւակերպներ տղայքը: կերտենք ապագան»:

Աս բանին համար՝ կարեւոր հմտութենէն զատ մեղի հարկ է անձ-
նուիրութիւն, համբերութիւն եւ անխոնջ աշխատանք: Կատին գիւ-
րութենէն խաբուելու չէ: ամեն դոս կանխաւ պատրաստուելու է:
տղաքը կը ճանչես, ըսելիքը ըստ այնմ յերկրէ: Մինչեւ չտեսնես
որ տղայք կարօտով կ'սպասեն քու գասիդ՝ գիտցիր որ դեռ չիտակ
ճամբուն մէջ չես»:

Թող տղան զղայ որ ինքն ալ մասնակից է իւր յառաջադիմութեան
գործոյն: Եթէ իր բանակամութիւնը զարթուցանես՝ որպիսի զէնքով

մը սպառազինած կ'ըլլատ զինքը կենաց պատերազմին համար: Բաց անոր առջև ընտրեան մտահանը, թող սիրէ զայն եւ հասկնայ. ան է զխոտութեանց աղբիւրն ու լրումը: Գալով այս ոճիս միւս օգուտներուն՝ դասատուն ինքնին կրնայ մակարել: Բայց մի քանի հատը հոս յիշատակենք:

Առաջիկայ դասագրքերը իւրաքանչիւր հասակին պատշաճելէն զատ իրարու հետ ալ այնչափ սերտիւ կապակցուած են՝ որ տղան ընական կերպով մէկէն 'ի միւսը կը բարձրանայ. եւ զրեթէ յանզգայն՝ եթէ աղէկ առաջորդուած ըլլայ՝ երկրորդ մասին վերջը հասնելուն կարող կ'ըլլայ յստակ եւ ամբողջ կերպով իմաստասիրելու:

Տղան զխրութեան համար՝ ամեն իրի անունը գտնելու դժուարելով քան ճշ ըսելով կ'անցնի. մեր կրթութեան կերպը այս թերութիւնս կը յաւելու, վասն զի ընդհանրապէս զինքը վերացական բաներու զբաղեցնելովն՝ այսինքն այնպիսի բաներու որոց հետ անմիջական յարաբերութիւն մը չունի, իր շուրջն եղած եւ ամեն օր գործածած իրաց բոլորովին սոգէս կը թողունք: Աս թերութիւնս ըստ կարի ջնջելու կը ծառայէ այս զբոյլը՝ ամենէն գործածական առարկայից անունները բովանդակելով: Հեղինակէն քաղեալ յաջորդ յառաջաբանին մէջ մանր հանդամանաց կարեւորագոյնք յիշատակուած են. ուստի դասատուաց ուշը կը հրաւիրենք անոնց վրայ:

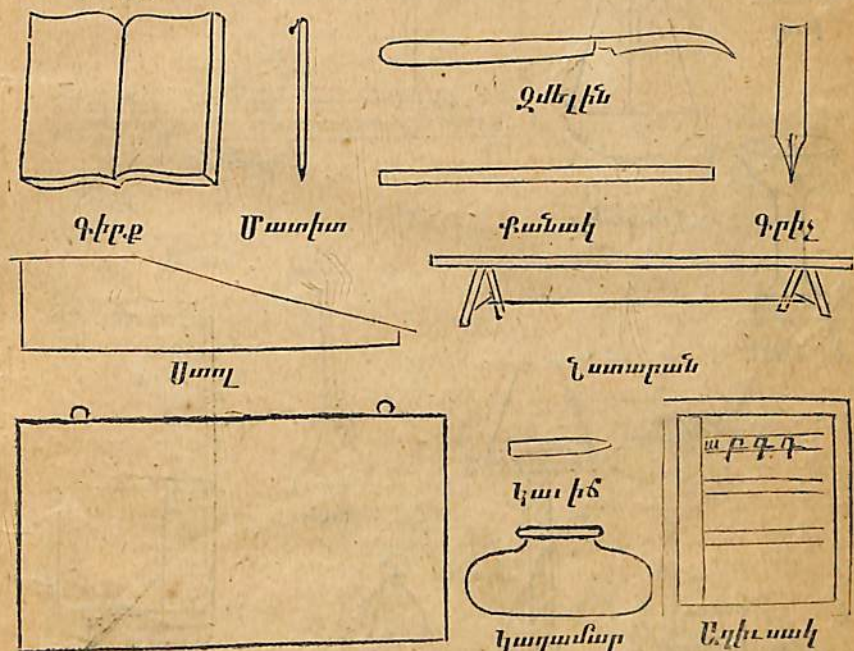
Այս մի քանի խօսքս անհնար է ինձ աւարտել առանց ջերմ ջնորհակալեացս հաւաստիքը մատուցանելու այն բարերար ազգասիրաց որոնք յօժարեցան այս երկատիրութեանց՝ սոցազրութեանը համար նպաստ մատուցանել ինձ: Այս մասին առանձին երախտադիտութիւնս հարկ կը համարիմ յայտնել Լէֆիէճեան Գեր. Տ. Գրիգոր Վարդապետին՝ որ անշէջ եռանդեամբ յաջողեցաւ այսպիսի ծանր վարդապետին՝ որ անշէջ եռանդեամբ յաջողեցաւ այսպիսի ծանր լուծախնայ հայթաղելու: Փախարքելի էր որ ազգային ընկերութիւնք կամ տոկականք՝ եթէ այս վարք աշխատութենէս ակնկալեալ արդիւնքը գտնեն՝ իրենց աշակցութեամբը զիւրացնեն ինձ անոնց ամենուն հրատարակութիւնը:

Գ.Ղ.Ի.Խ Ա.:

Ա.Ռ.Ա.Բ.Կ.Ա.Յ.Բ

1. Դ.Ա.Ս.Ա.Ր.Ա.Ն

Դ.Ա.Ս.Ա.Ս.ՈՒՆ. Ի՞նչ առարկաներ կը տեսնես դասարանին մէջ:
Ա.Շ.ԿԵՐՏԸ. Դասարանին մէջ զանազան առարկաներ կը տեսնեմ, ինչպէս՝

Ս.Ռ. Դ.Ա.Ս.Ա.Ս.ՈՒՆ. Աս դասը բարձրածայն կարգացուելու՝ սերտուելու և արտասանուելու է:
Հ.Ր.Ա.Ն.Ս.Ն.Գ.Բ. Դասատուն տախտակին վրայ առարկայ մը կը գծագրէ: Դասատուն առարկայի մը անունը կը գրէ տախտակի վրայ: Շարադրութիւն. Գասարանի մը մէջէն առարկաները անուանել և գծել:

2. ԵԿԵՂԵՑԻ

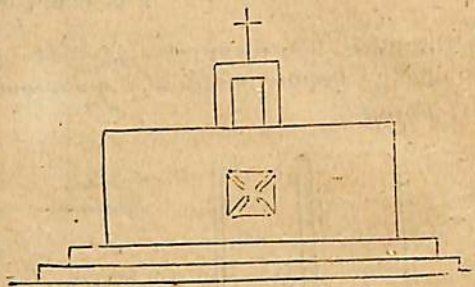
ԴԱՍԱՏՈՒՆ. Եկեղեցւոյ մէջ Ի՞նչ առարկաներ կը տեսնուի:
ԱՇԿԵՐՏԸ. Եկեղեցւոյ մէջ զանազան առարկաներ կը տեսնուի՞
ինչպէս՝

Խաչ

Լապտեր

Խորան

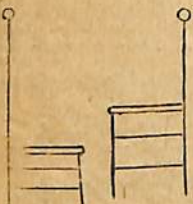
Սւաղան

Զահ

Սանդիսն

Սթուներ

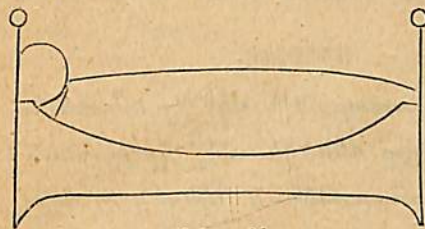
Գրակալ

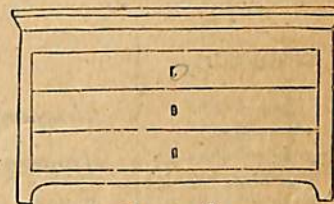
Բուրվառ

3. ՍԵՆԵԱԿԸ

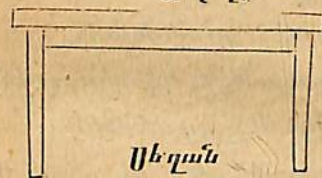
ԴԱՍԱՏՈՒՆ. Ի՞նչ առարկաներ կը տեսնուի սենեկի մը մէջ:
ԱՇԿԵՐՏԸ. Սենեկին մէջ զանազան առարկաներ կը տեսնուի՞
ինչպէս՝

Սնկողին

Գարակ

Սեղան

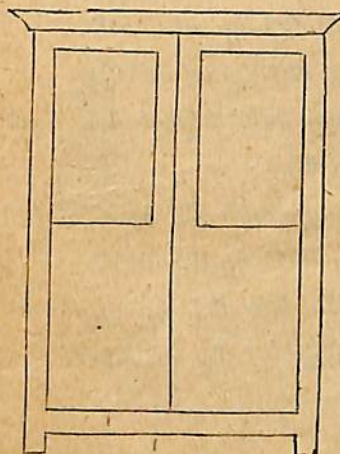
Սթու

Ճրագ

Ժամացոյց

Գորան

Սախոլ

Թիկնաթու

Հայլի

4. ՔԱՂ

ԴԱՍԱՏՈՒՆ.

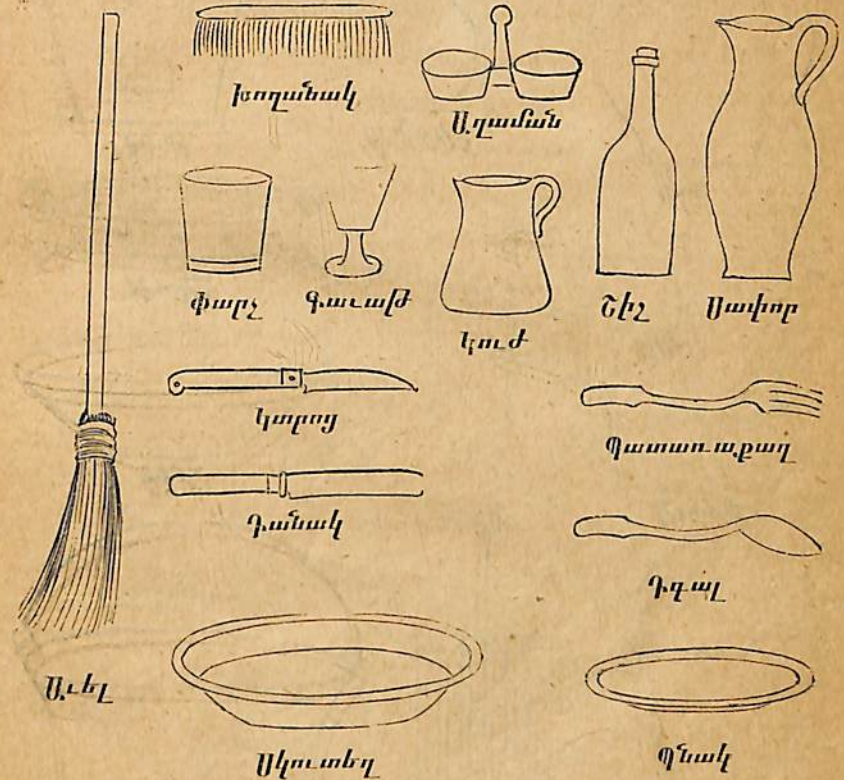
Ո՞ւր կը տեսնես տեարակը:
 Ո՞ւր կը տեսնես վարդոյրերը:
 Ո՞ւր կը տեսնես դրքերը:
 Ո՞ւր կը տեսնես աւազանը:
 Ո՞ւր կը տեսնես անկողինը:
 Ո՞ւր կը տեսնես նստարանները:
 Ո՞ւր կը տեսնես աթոռները:
 Ո՞ւր կը տեսնես սղիւսակները:
 Ո՞ւր կը տեսնես դարակ մը:
 Ո՞ւր կը տեսնես դրչերը:
 Ո՞ւր կը տեսնես լապտերները:
 Ո՞ւր կը տեսնես կաղամբները:
 Ո՞ւր կը տեսնես խաչ մը:
 Ո՞ւր կը տեսնես թիկնաթոռները:
 Ո՞ւր կը տեսնես խորան մը:

ԱՇԿԵՐՏԸ.

Տեարակը դասարանին մէջ կը տեսնեմ:
 Վարդոյրերը սենեկին մէջ կը տեսնեմ:
 Գրքերը դասարանին և եկեղեցւոյ մէջ:
 Աւազանը եկեղեցւոյ մէջ կը տեսնեմ:
 Անկողինը սենեկին մէջ կը տեսնեմ:
 Նստարանները դասարանի և եկեղեցւոյ մէջ:
 Աթոռները սենեկին մէջ կը տեսնեմ:
 Աղիւսակները դասարանին մէջ կը տեսնեմ:
 Դարակ մը սենեկին մէջ կը տեսնեմ:
 Գրչերը դասարանին մէջ կը տեսնեմ:
 Լապտերները դասարանին՝ եկեղեցւոյ և սենեկին մէջ կը տեսնեմ:
 Կաղամբները դասարանին մէջ կը տեսնեմ:
 Խաչ մը եկեղեցւոյ մէջ կը տեսնեմ:
 Թիկնաթոռները սենեկին մէջ կը տեսնեմ:
 Խորան մը եկեղեցւոյ մէջ կը տեսնեմ:

ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՍ. Աս դատը նստընթաց համարներու քաղ մ'ի: Էրա հանդք նոյն են՝ բայց եկեղեցին՝ դատարանն ու սենեակը միանգամայն իրենց նիւթ կ'ըլլան:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. Ի՞նչ կը տեսնես առանին կահուց մէջ:
 ԱՇԿԵՐՏԸ. Առանին կահուց մէջ զանազան առարկաներ կը տեսնեմ, ինչպէս՝

ՇԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ. Նստընթաց հրահանգը:

6. ԽՈՂԱՆՈՑ

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. Ի՞նչ առարկաներ կը տեսնես խոհանոցին մէջ:
ԱՇԿԵՐՏԸ. Խոհանոցին մէջ զանազան առարկաներ կը տեսնեմ, ինչպէս՝

Սան

Ջեռնոց

Թոնլը

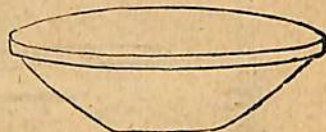
Կոնք

Ակութ

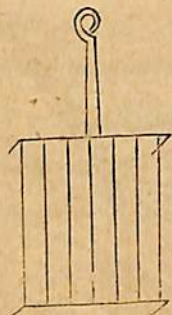
Պառուկ

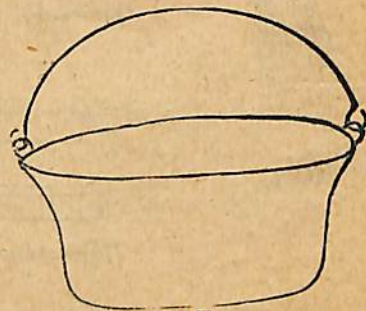
Կճիճ

Դոյլ

Կասկարայ

Կաթսայ

ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ. Նոյն հրահանգք:

7. ՊԱՐՏԷՉ

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. Ի՞նչ առարկաներ կը տեսնես պարտիզին մէջ:
ԱՇԿԵՐՏԸ. Պարտիզին մէջ զանազան առարկաներ կը տեսնեմ, ինչպէս՝

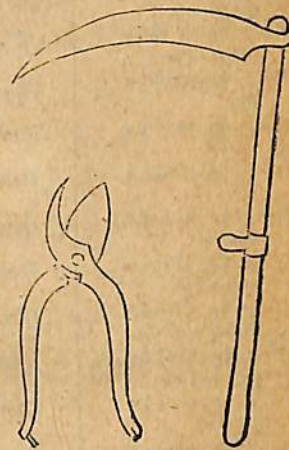
Տրմուխ

Թի

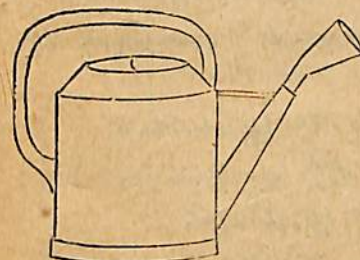
Բահ

Կարիչ

Գերանդի

Ցնցուղ

Մանգալ

Բրիչ

ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ. Նոյն հրահանգք:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ո՛ւր կը տեսնես
աւել մը:
Ո՛ւր կը տեսնես
սանտրը:
Ո՛ւր կը տեսնես
ջնջանք:
Ո՛ւր կը տեսնես
ցնցուղը:
Ո՛ւր կը տեսնես
ելը:
Ո՛ւր կը տեսնես
սանը:
Ո՛ւր կը տեսնես
բահը:
Ո՛ւր կը տեսնես
կուժը:
Ո՛ւր կը տեսնես
պտուկը:
Ո՛ւր կը տեսնես
մանդաղ մը:
Ո՛ւր կը տեսնես
ջեռնոց մը:
Ո՛ւր կը տեսնես
շիշեր:
Ո՛ւր կը տեսնես
բրեշ մը:
Ո՛ւր կը տեսնես
կաթսայ մը:
Ո՛ւր կը տեսնես
կասկարայ մը:
Ո՛ւր կը տեսնես
նստարաններ:

Ո՛ւր կը տեսնես
դոյլ մը:
Ո՛ւր կը տեսնես
ջահեր:
Ո՛ւր կը տեսնես
բանջարանոցին:
Ո՛ւր կը տեսնես
մատիաններ:
Ո՛ւր կը տեսնես
պնակներ:

Աւելը տան մէջ կը տեսնեմ:
Սանտրը սենեկին մէջ կը տեսնեմ:
Ջնջանք խոհանոցին մէջ կը տեսնեմ:
Ցնցուղը սլարտիզին մէջ կը տեսնեմ:
Իլը տան մէջ կը տեսնեմ:
Սանը խոհանոցին մէջ կը տեսնեմ:
Բահը սլարտիզին մէջ կը տեսնեմ:
Կուժը տան մէջ կը տեսնեմ:
Պտուկը խոհանոցին մէջ կը տեսնեմ:
Մանդաղ մը սլարտիզին մէջ կը տեսնեմ:
Ջեռնոց մը խոհանոցին մէջ կը տեսնեմ:
Շիշեր տան մէջ կը տեսնեմ:
Բրեշ մը սլարտիզին մէջ կը տեսնեմ:
Կաթսայ մը խոհանոցին մէջ կը տեսնեմ:
Կասկարայ մը խոհանոցին մէջ կը տեսնեմ:
Նստարաններ դասարանի և սլարտիզին մէջ
կը տեսնեմ:
Դոյլ մը խոհանոցին մէջ կը տեսնեմ:
Ջահեր եկեղեցւոյ մէջ կը տեսնեմ:
Բանջարանոցին մէջ կը տեսնեմ:
Մատիաններ դասարանին մէջ կը տեսնեմ:
Պնակներ սեղանին վրայ կը տեսնեմ:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ո՛ւր կը տեսնես
ամպշովանի մը:
Ո՛ւր կը տեսնես
դաւաթներ:
Ո՛ւր կը տեսնես
ածուխ:
Ո՛ւր կը տեսնես
զմելին մը:
Ո՛ւր կը տեսնես
դանակներ:
Ո՛ւր կը տեսնես
պտուղներ:
Ո՛ւր կը տեսնես
կախ ժամացոյց մը:
Ո՛ւր կը տեսնես
պատուաքաղերը:
Ո՛ւր կը տեսնես
թուղթ:
Ո՛ւր կը տեսնես
կշիւ մը:
Ո՛ւր կը տեսնես
քարակ մը:
Ո՛ւր կը տեսնես
բուրվառ մը:

Ամպշովանի մը եկեղեցւոյ մէջ կը տեսնեմ:
Գաւաթները տան մէջ կը տեսնեմ:
Ածուխը խոհանոցին մէջ կը տեսնեմ:
Զմելին դասարանին մէջ կը տեսնեմ:
Դանակները տան մէջ կը տեսնեմ:
Պտուղները սլարտիզին մէջ կը տեսնեմ:
Կախ ժամացոյց մը սենեկի մէջ կը տեսնեմ:
Պատուաքաղերը տան մէջ կը տեսնեմ:
Թուղթը դասարանի մէջ կը տեսնեմ:
Կշիւ մը խոհանոցին մէջ կը տեսնեմ:
Գարակ մը սենեկին մէջ կը տեսնեմ:
Բուրվառ մը եկեղեցւոյ մէջ կը տեսնեմ:

Յ.Ո. ԴԱՍԱՏՈՒՆ. Աս հրահանգներով նիւթը սպառած չըլլար, այլ ասոնք կրնան օրինակ մը համարուիլ սրոյ նմանեալ և:
Տուն, փողոց, երկինք, պարտեզ, ծով, շարքազործ են, ևն. նոյնպիսի դատողութեանց կրնան նիւթ ըլլալ: Նըջապոյութեանց մէջ ալ ասոնք շարքանակուելու են: Օրինակք:
ԴԱՍԱՏՈՒՆ. Ի՞նչ կը տեսնես երկինքը: — ԱՇԿԵՐՏԸ. Արևը, լուսինը, աստղերը, ամպերը են: — Եւ կամ ԴԱՍԱՏՈՒՆ. Ո՛ւր կը տեսնես ստղայտակ, տիղմ կաղ, մարդիկ, կառքեր, ձիեր, ևն: — ԱՇԿԵՐՏԸ. Փողոցին մէջ:
Քաղեր ալ կըլլան՝ այսպէս ԴԱՍԱՏՈՒՆ. Ի՞նչ է դասարան մը — ԱՇԿԵՐՏԸ. Սրահ մ'է ուր կը տեսնեմ. . . ևն, և կամ ԴԱՍԱՏՈՒՆ. Աշկերտի մը ի՞նչ բան պէտք է:
— ԱՇԿԵՐՏԸ. Աշկերտի մը պէտք է թուղթ՝ գրել՝ կաղամար են, Տղան յորդարելու է ինքնին նիւթեր դանելու և աւաջարկելու:
ՕՐԻՆԱԿ. Ի՞նչ առարկայ կրնայ գտնուիլ թէ եկեղեցւոյ, թէ դասարանի, թէ տան, թէ սլարտիզին մէջ: — Աթոռ մը: — Ի՞նչ ի՞նչ տեղանք կը գտնուին ջահեր: — Եկեղեցւոյ, խոհանոցի, սենեկի մէջ. ևն: Առաջին գտնուիլ վարձք: Ասոյ նման հրահանգներով քաջայերեկ զ'անկտին:

ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՍ. Առարկաներէ էակներուն անցնելու համար քանի մը նախագարատական դիտողութիւններ և պարզ օրինակներ կարեւոր են. լաւ բարձրնելու է տղան որ առարկան կեանքէ զուրկ և էակը կեանք ունեցող բան մ'է:

Մէկ քանի հարցմամբ տղուն ըմբռնած ըլլալը կը հասկցուի: Սրինակ՝ Խնչէ քար մը, Խնչէ ձի մը. Խնչէ անուիւր. Լուչէ կաղամախ մը: Կամ հարցմանց կարգը փոխելով: Առարկայ մ'անուանէ ինձ, էակ մ'անուանէ. ևն:

Այս մասնաւոր հրահանգներէն դուրս՝ նախընթաց դասերուն մէջ պատուիրուածները կատարելու է:

9. ԴԱՇՏԵՐԸ

Արտերուն մէջ Խնչ, ծաղիկներ կը տեսնես:

Արտերուն մէջ զանազան ծաղիկներ կը տեսնեմ, ինչպէս՝

Հօրօտն ու մօրօտը՝ մանիշակը՝ կապոյտ տերեւիկը՝ հարմնուկը՝ պուտը՝ ժրիչկը՝ պատատուկը՝ դեղնուկը՝ հաւկուրը:

Խնչ օդ տակար տունկեր կը տեսնես արտերուն մէջ:

Զանազան օդ տակար տունկեր կը տեսնեմ, ինչպէս՝ ցորենը՝ վարսակը՝ դարին՝ հաճարը՝ մնրացորենը:

10. ՊԱՐՏԷՂ ԵՒ ԱՆՏԱՌՔ

Խնչ ծաղիկներ կը տեսնես պարտեղներուն մէջ:

Պարտեղներուն մէջ զանազան ծաղիկներ կը տեսնեմ, ինչպէս՝

Վարդը՝ մեխակը՝ մանիշակը՝ կակաչը՝ յակինթը՝ տալիան՝ նարկիսը՝ շուշանը՝ յաամիկը:

Բանջարանոցին մէջ Խնչ բանջարներ կը տեսնես:

Բանջարանոցին մէջ զանազան բանջարներ կը տեսնեմ, ինչպէս՝

Կաղամբը՝ սոխը՝ սխտորը՝ գետնախնձորը՝ հաղարը՝ կարօտը՝ վարունգը:

Ծառասանին մէջ Խնչ ծառեր կը տեսնես:

Ծառասանին մէջ զանազան ծառեր կը տեսնեմ, ինչպէս՝

Խնձորենի՝ տանձենի՝ դեղձի՝ ծիրանի՝ սալորենի՝ կեռասենի՝ թզենի՝ նշենի՝ թթենի:

Անտառներուն մէջ Խնչ ծառեր կը տեսնես:

Անտառներուն մէջ վայրի ծառեր կը տեսնեմ, ինչպէս՝

Կաղնի՝ մայրի՝ կաղամախի՝ կնձնի՝ եղևնի՝ թեղօշ՝ ցարասի՝ նշդարի՝ փիճի՝ հացի:

11. ՊՏՈՒՂՔ ԵՒ ՍՆՈՒՆԴՔ

Ամենէն ծանօթ պատուներն են:

Ամենէն ծանօթ պատուներն են՝

Խնձոր՝ տանձ՝ ընկոյղ՝ կաղին՝ շագանակ՝ կեռաս՝ սալոր՝ հաղար՝ մոր՝ խաղող՝ ելակ՝ դեղձ՝ ծիրան՝ թուղ՝ սերկեւիլ՝ եղջիւր՝ նարինջ՝ յունապ:

Գլխաւոր անուններն են:

Գլխաւոր անուններն են՝

Հաց՝ միս՝ դինի՝ ջուր՝ կաթ՝ կարագ՝ լուղ՝ հաւկիթ՝ ձուկ՝ բանջարեղէն:

Քանի՞ տեսակ խաղող կը ճանչես:

Կը ճանչեմ ճերմակ խաղողը՝ ժոխուրը՝ այսօրն կարմիր խաղողը՝ և ալեւորիկը՝ այսօրն մեծ հաաիկներով խաղողը:

Քանի՞ տեսակ միս կը ճանչես:

Կը ճանչեմ ոչխարի՝ գառնուկի՝ եզան՝ խոզի՝ որսի և հաւու միսը:

Քանի՞ տեսակ գինի
կը ճանչես
Քանի՞ տեսակ հաց
կը ճանչես :

Սեւ գինին և ճերմակ գինին կը ճանչեմ :
Երեք տեսակ հաց կը ճանչեմ, ճերմակ հացը
սեւ հացը և բլիթը :

12. Ք Ա Ղ

Կտմն ի՞նչ է :
Տանձն ի՞նչ է :
Լուրիան ի՞նչ է :
Հացն ի՞նչ է :
Վարդն ի՞նչ է :
Խնձորն ի՞նչ է :
Հարսնուկն ի՞նչ է :
Ի՞նչ է կնձնին :
Ի՞նչ է ոլոսնը :
Ի՞նչ է միսը :
Ի՞նչ է հրանունկը :
Ի՞նչ է նշենին :
Ի՞նչ է շուշանը :
Ի՞նչ է խաղողը :
Ի՞նչ է ցորենը :
Ի՞նչ է ծիրանը :
Ի՞նչ է պանիրը :
Ի՞նչ է տալիան :
Ի՞նչ է բողկը :
Ի՞նչ է կեռասը :
Ի՞նչ է հազարը :
Ի՞նչ է հաւկիթը :

Կաթը սնունդ մ'է :
Տանձը մրդաստանի պտուղ մ'է :
Լուրիան բանջարանոցի բանջար մ'է :
Հացը սնունդ մ'է :
Վարդը պարտիզի ծաղիկ մ'է :
Խնձորը մրդաստանի ծաղիկ մ'է :
Հարսնուկը դաշտերու ծաղիկ մ'է :
Կնձնին անտառի ծառ մ'է :
Ոլոսնը բանջարեղէն մ'է :
Միսը սնունդ մ'է :
Հրանունկը սրբաբաղի ծաղիկ մ'է :
Նշենին պտղատու ծառ մ'է :
Շուշանը պարտիզի ծաղիկ մ'է :
Խաղողը այգւոյն պտուղն է :
Ցորենը օգտակար բոյս մ'է :
Ծիրանը մրդաստանի պտուղ մ'է :
Պանիրը սնունդ մ'է :
Տալիան պարտիզի ծաղիկ մ'է :
Բողկը պարտիզի տունիկ մ'է :
Կեռասը պարտիզի պտուղ մ'է :
Հազարը բանջարանոցի սղցան մ'է :
Հաւկիթը սնունդ մ'է :

Ի՞նչ է հազարը
Ի՞նչ է յակնթը :
Ի՞նչ է գարին :
Ի՞նչ է ելակը :
Ի՞նչ է ողորը :
Ի՞նչ է քօլցան :

Հազարը մրդաստանի պտուղ մ'է :
Յակնթը պարտիզի ծաղիկ մ'է :
Գարին օգտակար բոյս մ'է :
Ելակը մրդաստանի պտուղ մ'է :
Ողորը անտառի ծառ մ'է :
Քօլցան օգտակար բոյս մ'է :

13. Ա Ք Ա Ր Ա Կ Ն Ո Ւ Վ Ա Յ Ր Ա Գ Ա Ի Ի Թ Ը

Ի՞նչ կենդանիներ կը
տեսնես ազարակի
մը և վայրագաւ-
թին սէջ :
Ո՞ր կենդանիները
տունը կը բնակին :
Ո՞ր կենդանիները ա-
խոռը կը բնակին :
Ո՞ր կենդանիները
գոմը կը մտակին :
Ո՞ր կենդանիները
բակը կ'ապրեն :
Ո՞ր կենդանիները
տրտերուն մէջ սպ-
բել կը սիրեն :

Ազարակին մէջ զանազան կենդանիներ կը
տեսնեմ, ինչպէս՝
Շուն՝ կատու՝ ձի՝ եղ՝ կոյ՝ հորթ՝ ցուլ՝ հաւ՝
հնդկահաւ՝ աքաղաղ՝ ոչխար՝ գառնուկ՝ այծ՝
խոզ՝ սագ՝ բագ՝ վառեակ՝ տատրակ՝ էջ :
Շունը և կատուն տան մէջ կը բնակին :
Չին՝ էջը՝ Նորին ախոռը կը բնակին :
Եզն՝ ոչխարը՝ կոյը՝ հորթը՝ գոմը կը մտակին :
Աքաղաղը՝ հաւը՝ վառեակները՝ հնդկա-
հաւերը՝ բագերը և սագերը բակը կ'ապրին :
Այծը՝ ոչխարը՝ ձին՝ էջը՝ ցուլը արտերուն
մէջ ապրիլ կ'ախորժին :

14. Գ Ե Տ Ե Ի Ա Ն Տ Ա Ո

Գետին մէջ ի՞նչ կեն-
դանիներ կը գըտ-
նուին :

Գետին մէջ զանազան ձկունք կը գտնուին .
ինչպէս՝
Սաղանը՝ գայլձուկը՝ կարմրախոցտը՝ օձա-
ձուկը՝ քարթակը՝ լսողին :

ԳՍԱՍՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Անտառներուն մէջ
ե՛նչ կենդանիներ
կը բնակին:

Անտառներուն մէջ զանազան վայրենի գա-
ղաններ կան, ինչպէս՝
Գայլ՝ նապաստակ՝ այծեամ՝ աղուէս՝ սկիւր՝
վարաղ՝ արջ՝ վագր՝ առիւծ՝ փիղ:

15. ԱՐՏԵՐՈՒ ՄԷՋ ԱՇԽԱՏՈՂՔ

Արտերուն մէջ աշ-
խատող մարդիկ ու-
րո՞նք են:

Արտերուն մէջ զանազան մարդիկ կ'աշխա-
տին, ինչպէս՝
Մշակ՝ սերմնացան՝ հնձող՝ արտունձ՝ այ-
գեկու թ՝ պարտիզպան՝ այգեգործ՝ հողափոր՝
ռահվիրայ՝ հոսիչ՝ փայտահատ՝ ածխագործ՝
անդէորդ՝ խարբալիչ՝ սայլագործ՝ հովիւ՝
խողարած՝ արտապահ՝ որսօն:

16. ՔԱՂՔԻ ԱՇԽԱՏԱԻՈՐՔ

Քաղքին մէջ աշխա-
տաւորք որո՞նք են:

Քաղքին մէջ զանազան գործաւորք կան,
ինչպէս՝
Ստաղձագործ՝ հիւսն՝ որմնագիր՝ յարկիչ՝
կարուակ՝ հացագործ՝ դարբին՝ երկաթա-
գործ՝ մսավաճառ՝ դերձակ՝ խոյրագործ:
Քաղքին մէջ զանազան վաճառականներ
կան, ինչպէս՝
Գրածախ՝ մտաղափաճառ՝ դերլագործ՝
զինեւվաճառ՝ ծաղրար՝ համեմտվաճառ՝ փե-
րեղակ:

Ի՞նչ վաճառական-
ներ կը աեսնես
քաղքին մէջ:

17. ՄՏԱՅ ԳՈՐԾԱԻՈՐՔ

ԳՍԱՍՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Որո՞նք են մտաց գոր-
ծաւորք:

Մտաց գործաւորները գատտիարակեալ
մարդիկ են, ինչպէս՝
Մանկավարժ՝ ճարտարագետ՝ քահանայ՝
նկարիչ՝ բժիշկ՝ դատաւոր՝ գրագէտ՝ երկ-
րաչափ՝ սարայ:

ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ. Աս դասին վրայ բացատրութիւններ աւելցնելու է-
աղայք լմրուներու են որ միայն ձեռաց գործը չկայ՝ այլ մտքի՝ Կարողանչիւր
տեսակ գործը թեանց արժանիքն ինճանալու են:

18. ՔԱՂ

ԳՍԱՍՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ է վարժապետը
Ի՞նչ է ձին,
Ի՞նչ է շագանակը,
Ի՞նչ է հակիթը,
Ի՞նչ է հարմուկը,
Ի՞նչ է դարին,
Ի՞նչ է հիւսնը:

Վարժապետը գալորոց մը կառավարող անձնէ:
Ձին ախոռը բնակող ընտանի կենդանի մ'է:
Շագանակը պտուղ մ'է:
Հակիթը սնունդ մ'է:
Հարմուկը դաշտաց ծաղիկ մ'է:
Գարին օդ տակար բոյս մ'է:
Հիւսնը քաղքի գործաւոր մ'է որ առն
չինելու կ'աշխատի:
Մեկոնը պարտիզի ծաղիկ մ'է:
Ստեղծիներ բանջարեղէն մ'է:
Գեղձը պտուղ մ'է:
Հացին անտառի ծառ մ'է:
Թօնը ձուկ մ'է:
Արտունձը արտի գործաւոր մ'է որ դաշ-
տին խոտերը կը կտրէ:

Ի՞նչ է մեկոնը,
Ի՞նչ է ստեղծիներ,
Ի՞նչ է գեղձը,
Ի՞նչ է հացին,
Ի՞նչ է թօնը,
Ի՞նչ է արտունձը:

ԳԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ է աղուէսը:

Աղուէսը վայրի կենդանի մ'է:

Ի՞նչ է բժիշկը:

Բժիշկը ուսեալ մարդ մ'է որ հիւանդաց կը նայի:

Ի՞նչ է ընդօրը:

Ընդօրը պտուղ մ'է:

Ի՞նչ է վառեակը:

Վառեակն ընտանի կենդանի մ'է որ հաւնոցին մէջ կ'ապրի:

Ի՞ է մանկչակը:

Մանկչակը դաշտերու՝ անտառներու և պարտէզներու մէջ ծլած փոքր ծաղիկ մ'է:

Ի՞նչ է վուշը:

Վուշը օգտակար տունիկ մ'է:

Ի՞նչ է յարկիչը:

Յարկիչը դործաւոր մ'է:

Ի՞նչ է կեռասնեխն:

Կեռասնեխն պտղատու ծառ մ'է:

Ի՞նչ է սաղը:

Ոսպը բանջարեղէն մ'է:

Ի՞նչ է ձուկը:

Չուկը մնունդ մ'է:

Ի՞նչ է փայտահարը:

Փայտահարը՝ դործաւոր մ'է:

Ի՞նչ է սկիւրը:

Սկիւրը՝ վայրենի կենդանի մ'է:

Ի՞նչ է հացագործը:

Հացագործը գործաւոր մ'է որ հաց կը շինէ:

Ի՞նչ է հացավաճառը:

Հացավաճառը գործաւոր մ'է որ հաց կը ծախէ:

Ի՞նչ է սեղանը:

Սեղանը դասարանի՝ ընտանեաց և խոհանոցի առարկայ մ'է:

Ի՞նչ է խաղողը:

Խաղողը մնունդ մ'է:

Ի՞նչ է քահանայն:

Քահանայն ուսեալ մարդ մ'է:

Ի՞նչ է կահագործը:

Կահագործը քաղքի գործաւոր մ'է որ կահկարասիք կը շինէ:

Ի՞նչ է մշակը:

Մշակը արաի գործաւոր մ'է որ հողը կը բրէ:

Ի՞նչ է գոյլը:

Գոյլը վայրենի կենդանի մ'է:

Ի՞նչ է բաղը:

Բաղն ընտանի կենդանի մ'է որ վայրագաւ խիթը կը բնակի:

ԳԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ո՞ր առարկաներն ու ո՞ր էակները կը բնան ճերմակ կամ սեւ ըլլալ:

Մարմարիները՝ ամպերը՝ կատուն՝ հաւը՝ շունը՝ ձին՝ կրնան ճերմակ կամ սեւ ըլլալ:

Ո՞ր առարկաներն ու ո՞ր էակները կը բնան սեւ կամ կարմիր ըլլալ:

Մարած ածուխը սեւ է, երբոր վառուի կարմիր կ'ըլլայ. թանթրուենեոյ հատիկները և կեռասն ու խաղողը կրնան սեւ կամ կարմիր ըլլալ:

Ո՞ր առարկաներն ու ո՞ր էակները կը բնան ճերմակ սեւ կամ գորշ ըլլալ:

Ձին՝ կովը՝ շունը՝ կրնան ճերմակ՝ գորշ կամ սեւ ըլլալ:

Ո՞ր առարկաները դեմահար են:

Քարը՝ փայտը՝ մետաղները դեմահար են:

Ո՞ր առարկաները թափանցիկ են:

Օդը՝ ջուրը՝ ապակին թափանցիկ են:

Ո՞ր առարկաները փայլուն են:

Սրեւը՝ կրակը՝ ջուրը՝ պողպատը՝ փայլակը փայլուն են:

Ո՞ր առարկաներն աղօտ են:

Հողը՝ փայտը՝ կապարը՝ բուռը՝ մոխիրն աղօտ են:

Ո՞ր առարկաները գոյն կը փոխեն:

Կաղնոյն տերեւը գարնան կանաչ է և ձմեռը թուխ:

Ի՞նչ բան կը ճանչես որ գոյնը փոխէ:

Տատրակին փետուրները և սիրամարդին տոտունը փոփոխական գոյն մ'ունին:

Գոյն մը քանի՞ կերպ կրնայ ըլլալ:

Գոյն մը կրնայ աւելի մտթ կամ աւելի բաց ըլլալ:

ԾԱՆՕԹ. Այս հրահանգները կրնան յանձուստ փոփոխիլ և շատ կարեւոր հետազոտութեանց և շարադրութեանց նիւթ ընծայել:

Չորօրինակ: Չրուցէ կամ գրէ ենձ կարմիր առարկայից ցանկ մը:

Ի՞նչ առարկաներ կրնան թափանցիկ կամ դեմահար ըլլալ: ՊՍ. Ապակին՝ ըստ որում՝ յղկեալ է կամ չէ:

Ո՞ր առարկաները գոյն կը փոխեն եղանակին՝ կամ կրիմոյին կամ բարեխառնութեան համեմատ: Գեղձի մը կամ խնձորի մը վրայ ի՞նչ գոյներ կան:

Ո՞ր առարկաները կրնան յանձուստ փոփոխիլ և շատ կարեւոր հետազոտութեանց և շարադրութեանց նիւթ ընծայել:

Չորօրինակ: Չրուցէ կամ գրէ ենձ կարմիր առարկայից ցանկ մը:

Ի՞նչ առարկաներ կրնան թափանցիկ կամ դեմահար ըլլալ: ՊՍ. Ապակին՝ ըստ որում՝ յղկեալ է կամ չէ:

Ո՞ր առարկաները գոյն կը փոխեն եղանակին՝ կամ կրիմոյին կամ բարեխառնութեան համեմատ: Գեղձի մը կամ խնձորի մը վրայ ի՞նչ գոյներ կան:

003
14880

20. Չ Ե Ի Ք

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Քանի՞ տեսակ գիծ կը տեսնես:

Գլխաւոր երկու տեսակ գծեր կան :

Ուղիղ և կոր

Ուղիղ գծով եղած ճամբէն երթալու եմ որ աւելի շուտ հասնիմ դպրոցը :

Եթէ անէգ դպրոց երթալու համար երկու ճամբայ ըլլայ՝ մէկն ուղիղ գծով և միւսը կոր, ո՞ր ճամբէն երթալու ես աւելի շուտ հասնելու համար: Սենեկին մէջ ինձի անկիւն մը ցըցուր:

Ստուիս չորս կողմը մէյժմէկ անկիւն կայ. երկու պատերուն իրարու միացած տեղը մէյժմէկ անկիւն կայ. աղիւսակիս չորս դիւն մէյժմէկ անկիւն կայ. գրքիս չորս դիւն մէյժմէկ անկիւն կայ :

Ան տեղերուն անկիւն կ'ըսեմ ուր երկու ուղիղ գծեր մէկ մէկու կը հանդպին :

Աս ձևս երկու անկիւն ունի, մէկը մեծ՝ միւսը սղօթիկ :

Մարմնոց գլխաւոր ձեւերն երեք են .

Եռանկիւն

Քառակուսի

Բոլորակ

Ի՞նչ տեղերուն անկիւն կ'ըսես:

Աս ձեւը քանի՞ անկիւն ունի:

Քանի՞ գլխաւոր ձեւեր կը տեսնես մարմնոց վրայ:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Եռանկիւն մ'ի՞նչ պէս կը ձեւանայ:

Եռանկիւնը երեք ուղիղ գծերէ կը ձեւանայ :

Քառակուսին ի՞նչ պէս կը ձեւանայ:

Քառակուսին չորս ուղիղ գծերէ կը ձեւանայ :

Բոլորակն ինչպէ՞ս կը ձեւանայ:

Բոլորակը կոր գիծ մ'է :

Քառակուսի առարկաներն ըսէ ինձ:

Մեղանը՝ տախտակամածը՝ ձեղունը քառակուսի են :

Բոլորակ առարկաներ անտանէ ինձ:

Սրբւը՝ լուսինը՝ դրամ մը՝ խնձոր մը բոլորակ են :

Անուի ձեւն ի՞նչ է: Թաշկինակին ձեւը ո՞րն է:

Անիւը բոլորակ է: Թաշկինակը քառակուսի է :

21. Չ Ա Փ Ք

Ո՞ր առարկաները երկայն են:

Հորի չուան մը երկայն է, գերանդուոյ մը կոթը երկայն է, քանակ մը երկայն է :

Ո՞ր առարկաները լայն են:

Մեծ ճամբայ մը լայն է, թերթ մը թուղթը լայն է :

Ո՞ր առարկաները խոր են:

Ծովը խոր է, գետերը խոր են, անձաւները խոր են, ջրհոր մը խոր է :

Ո՞ր առարկաները մեծ են:

Ծառերը մեծ են, աները մեծ են :

Ո՞ր առարկաները բարձր են:

Աշտարակները բարձր են, զանգակատունները բարձր են :

Ծառուղւոյ մը չափերը որո՞նք են:

Ծառուղի մը լայն և երկայն է :

Ո՞րն է երկուսի ներհակը:

Երկայնին ներհակն է կարճ. մանգաղի մը կոթը կարճ է :

Ո՞րն է լայնին ներհակը:

Լայնին ներհակը նեղ է. փողոցիկ մը նեղ է :

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ո՞րն է Գործին ներհակը:

Մեծին ներհակն է Գործը, թուփ մը փոքր է: Բարձրին ներհակն է ցած. ծաղիկ թաղար մը ցած է:

Ո՞րն է առարկաները կրնան զգանազան չափեր ունենալ:

Մատիտ մը կրնայ երկայն կամ կարճ ըլլալ. պատուհան մը կրնայ լայն կամ նեղ ըլլալ. ծառ մը կրնայ մեծ կամ փոքր ըլլալ. տուն մը կրնայ բարձր կամ ցած ըլլալ:

ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՄ. Տղոց սրամտութեան մեծ հրահանգ մ'է, խօսից ներհակ իմաստները փնտռել տալ որոց մի քանի օրինակ հոս դրինք:

21. (ԿՐԿՆՈՒԹԻՒՆ)

ՀԱՄԵՄԱՏՈՒԹԻՒՆՔ

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ե՞րբ առարկայի մը համար երկայն կամ կարճ կ'ըսես:

Երկու առարկայ իրարու բաղդատելով մէկը միւսէն երկայն կամ կարճ կ'ըսուի:

Կրնա՞ս ինձ օրինակ մը գտնել:

Մատիտ մը երկայն է, բայց քանակի մը նախելով կարճ է. քանակն ալ որ մատիտի նախելով երկայն կը սեպուէր՝ ձողի մը նայելով կարճ կ'ըլլայ:

Ե՞րբ առարկայի մը համար լայն կամ նեղ կ'ըսես:

Երկու առարկայ իրարու համեմատելով լայն կամ նեղ կրնան ըլլալ:

Կրնա՞ս օրինակ մը տալ:

Փողոց մը լայն է, բայց գետի մը հետ բաղդատելով՝ նեղ կը համարուի, գետն ալ ծովու բաղդատելով նեղ է:

Ե՞րբ առարկայի մը համար մեծ կամ փոքր կ'ըսես:

Երկու առարկայ իրարու համեմատելով՝ փոքր կամ մեծ կրնան ըլլալ:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Օրինակ մը տուր ինձ:

Սենեկիս հետ բաղդատելով՝ պարտէզը մեծ է, բայց պարտէզը փոքր կը համարուի արտի մը հետ բաղդատելով, արտն ալ փոքր կը համարուի ագարակի մը նայելով:

Ե՞րբ առարկայի մը համար բարձր կամ ցած կ'ըսուի:

Երկու առարկայ իրարու համեմատու թեամբ բարձր կամ ցած կ'ըլլան:

Օրինակ մը դրուցէ:

Բոյսի մը համեմատելով՝ թուփը բարձր է, բայց թուփը ցած կը համարուի ծառի մը բաղդատութեամբ:

ԴԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆ. Նշմօրինակ հրահանգ ք ստուար և նուրբ, հոծ և անուր, հարուստ և աղքատ, գիտնական և անգիտ ևն, խօսից վրայ:

22. ՎԻՃԱԿԻ

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Քանի՞ վիճակներու մէջ կը տեսնես մարմինները:

Մարմինները երեք վիճակի մէջ կը տեսնուին, որ են հաստատուն, հեղուկ, կաղային:

Հաստատուն մարմիններ դրուցէ ինձ:

Քարը հաստատուն է, փայտը հաստատուն է, մետաղը հաստատուն է:

Հեղուկ մարմիններ դրուցէ ինձ:

Ջուրը հեղուկ է, գինին հեղուկ է, իւզը հեղուկ է:

Կաղային մարմիններ ըսէ ինձ:

Օդը՝ կաղը կաղային մարմիններ են: Կաթը հեղուկ մ'է:

Կաթն է՞նչ է:

Հողը հաստատուն մարմին մ'է:

Հողն է՞նչ է:

Օդը՝ կաղային մարմին մ'է:

Օդն է՞նչ է:

Ջուրը՝ սառած ժամանակ հաստատուն է, սուլորակն վիճակին մէջ՝ հեղուկ, գոլորշի դարձած ատեն՝ կաղային:

Ո՞ր մարմինը գիտես որ երեք վիճակն ալ կարենայ ունենալ:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ կը գիտես կա-
բագին վրայ:
Ի՞նչ կը գիտես սա-
ռայցին վրայ:
Ի՞նչ կը գիտես մոխ-
րոյ վրայ:

Կարագը կակուղ մարմին մ'է որ տաքու-
թեամբ կը հալի:
Սառը հաստատուն մարմին մ'է որ տաքու-
թեամբ ջրի կը փոխուի:
Մոխիրը՝ հաստատուն մարմնոյ մը մնացոր-
դն է՝ որ կրակով փոշի դարձած է:

23. ԱՍՏԻՃԱՆՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ

Մարմին մը ո՞ր սա-
տիճան կրնայ հաս-
տատուն ըլլալ:

Կարծր մարմիններ
ըսէին ձ:
Կակուղ մարմիններ
ըսէին ձ:
Ողորկ մարմին մ'ըսէ
ինձ:
Խորտուբորտ մարմին
մ'ըսէին ձ:
Ծառի մը կեղեւն
ինչպէ՞ս է:

Սառոյցն ինչպէ՞ս է:
Մեղրն ինչպէ՞ս է:
Թերթ մը թուղթն
ինչպէ՞ս է:
Ո՞ր մարմիններն ու-
ղորկ կամ խորտ-
ուբորտ կրնան ըլ-
լալ:
Ի՞նչպէս է հացը:
Ի՞նչպէս է պանիրը:

Մարմին մը շատ կերպով հաստատուն կըր-
նայ ըլլալ՝ ըստ որում աւելի կամ նուազ
կարծր կամ մեղկ, խորտուբորտ կամ ողորկ է:
Երկաթը՝ քարը կարծր մարմիններ են:
Կարագը՝ աճառը կակուղ մարմիններ են:
Տաշած մարմարիտն ողորկ է:
Գայլախազուտ ճամբայ մը խորտուբորտ է:
Ծառի մը կեղեւն ողորկ կամ խորտու-
բորտ է:
Սառոյցը կարծր մարմին մ'է:
Մեղրը կակուղ մարմին մ'է:
Թերթ մը թուղթն ողորկ է:
Փայտն ու մետաղը խորտուբորտ են չըբան-
ուած վիճակին մէջ, բայց երբոր յղկուին ու-
ղորկ կ'ըլլան:
Հացը սպնդային հաստատուն մ'է:
Պանիրը կակուղ հաստատուն մարմին մ'է:

24. ԲԱՐԵԽԱՌՆՈՒԹԻՒՆ

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Բարեխառնութեան
աստիճաններն
ի՞նչ բառերով կը
բացատրես:
Տաք մարմիններ ըս-
ինձ:
Պաղ մարմիններ ըս-
ինձ:
Ամբ մարմիններ ը-
սէին ձ:

Ձեան բարեխառնու-
թիւնը ո՞րն է:
Լաթին բարեխառ-
նութիւնը ո՞րն է:
Շոգայ բարեխառ-
նութիւնը ո՞րն է:
Ձրին բարեխառնու-
թիւնը ո՞րն է:
Մառախուղի բարե-
խառնութիւնը
ո՞րն է:
Ի՞նչ կ'ըլլայ մարմին
մը որ բարեխառ-
նութիւնը կը փո-
խէ:
Ի՞նչ կ'ըլլայ ջուրը
ցրտի ազդեցու-
թեամբը:

Բարեխառնութիւնը՝ կրնայ տաք՝ պաղ կամ
ամօք ըլլալ:
Արեւը տաք է, կրակ դարձած ածուխը
տաք է:
Սառը պաղ է, եղեամբ պաղ է:
Փայտի բարեխառնութիւնն ամօք է, գա-
ճին բարեխառնութիւնն ամօք է:
Ձիւնը պաղ է:
Լաթին բարեխառնութիւնն ամօք է:
Շոգին այրող է:
Ձուրը բարեխառն է:
Մառախուղը պաղ է:
Մարմին մը որ բարեխառնութիւնը՝ կը փո-
խէ՝ շատ անգամ՝ վիճակն ալ կը փոխէ:
Յրտին ազդեցութեամբը ջուրը հաստա-
տուն մարմնոյ կը փոխուի զոր սառոյց կ'ան-
ուանեն:

25. ՇԱՐԺՈՒՄՆ

Շարժումը բանի՞
կերպ կրնայ ըլլալ:

Շարժումը կրնայ արագ՝ յամբ՝ դանդաղ՝
կանոնաւոր՝ անկանոն ըլլալ:

ԴԱՍՍՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Գանդաղ շարժում
մ'ըսէ:
Արագ շարժում մը
ըսէ ինձի:
Կանոնաւոր շարժում
մ'ըսէ ինձի:
Անկանոն շարժում
մ'ըսէ ինձի:
Գնտակի մը շարժում
մըն ի՞նչպէս է:
Կրեայի մը շարժում
մըն ի՞նչպէս է:
Հողմին շարժումն
ի՞նչպէս է:
Երակին շարժումն
ի՞նչպէս է:
Կառախմբի մը շար-
ժումն ի՞նչպէս է:

Եղան քալուածքը դանդաղ է :
Ծիծուան թռիչքը արագ է :
Ճամնացոյցին շարժումը կանոնաւոր է :
Այծի մ'ոստմունքն անկանոն են :
Գնտակի մը շարժումն արագ է :
Կրեայի մը շարժումը դանդաղ է :
Հողմին շարժումն անկանոն է :
Երակին շարժումը կանոնաւոր է :
Կառախմբին շարժումն արագ ու կանոնա-
ւոր է :

Մըրկի շարժումն
ի՞նչպէս է:
Մեր քալուածքին
շարժումն ի՞նչպէս
է:

Մըրկին շարժումն արագ ու անկանոն է :
Մեր քալուածքը երբեմն դանդաղ և եր-
բեմն արագ է՝ ըստ մեր կամաց :

26. ՉԱՅՆ

Ի՞նչպէս կրնան ըլ-
լալ ձայները:
Ուժգին ձայն մը զը-
րուցէ ինձի:
Տկար ձայն մը զըրու-
ցէ ինձի:
Մեղմ ձայն մը զըրու-
ցէ ինձի:
Ի՞նչպէս կամ սաստիկ
ձայն մ'ըսէ ինձ:

Ձայները կրնան ըլլալ տկար կամ ուժգին՝
մեղմ կամ սաստիկ, խուլ կամ յստակ,
ներդաշնակ կամ շփոթ :
Ձանդակներուն ձայնն ուժգին է :
Բոժոժի մը ձայնը տկար է :
Առուակի մը խոխոջը և սարեկի մը երգը
մեղմ են :
Հրացանի մը պայթիւնը խիստ և չոր ձայն
մ'է :

ԴԱՍՍՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Խուլ ձայն մ'ըսէ
ինձ:
Որոշ ձայն մ'ըսէ ինձ:
Ներդաշնակ ձայն
մ'ըսէ ինձ:
Շփոթ ձայն մ'ըսէ
ինձ:
Ի՞նչպէս է սրնգին
ձայնը:
Ի՞նչպէս է թմբկին
աղմուկը:
Ի՞նչպէս է փողին
ձայնը:
Ի՞նչպէս է սուլիչի մը
ձայնը:

Հեռաւոր որոտման ձայնը խուլ է :
Կայծակին որոտումը որոշ է :
Դաշնակի մը երգը ներդաշնակ է :
Խողերուն խրխնջիւնը շփոթ է :
Սրնգին ձայնը ներդաշնակ է :
Թմբկին աղմուկն ուժգին է :
Փողին ձայնն որոշ է :
Սուլիչի մը ձայնը սուր է :

27. ՀՈՏ ԵՒ ՀԱՄ

Հոտերն ու համերն
ի՞նչպէս կրնան ըլ-
լալ:
Զորաւոր հոտ մ'ըսէ
ինձ:
Տկար համ մ'ըսէ ինձ
Ախորժ հոտ մ'ըսէ
ինձ:
Անախորժ համ մ'ը-
սէ ինձ:
Անուշ հոտ մ'ըսէ
ինձ:
Անուշ համ մ'ըսէ
ինձ:
Գեղձի համն ի՞նչ է:
Մուխին հոտն ի՞նչ-
պէս է:
Սեխին համն ի՞նչ-
պէս է:
Տերեփուկին հոտն
ի՞նչպէս է:
Խնձորին համն ի՞նչ է:

Հոտերն ու համերը կրնան զորաւոր բարկ
ըլլալ կամ տկար, ախորժ կամ անախորժ,
անուշ կամ կծու :
Մշկին հոտը զորաւոր է :
Զրին համը տկար է :
Վարդին հոտն ախորժ է :
Տղենուոյն համն անախորժ է :
Հիրիկի հոտն անուշ է :
Մեղրին համն անուշ է :
Գեղձն ախորժ ու անուշ համ մ'ունի :
Մուխին հոտը բարկ է :
Սեխին համն ուժուլ է :
Տերեփուկին հոտը տկար է :
Խնձորին համն անուշ և ախորժ է :

ԳԱՍՏՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Աղին համն ի՞նչ է,
Քացախին համն ի՞նչ է,
Ո՞ր պտուղներն ա-
խորժելի հոտ և
համ ունին:

Աղին համը կծու է :
Քացախին համն ու հոտը բարկ են :
Գեղձն ու ելակը շատ ախորժելի համ և
հոտ ունին միանգամայն :

28. Զ Գ Ա Յ Ա Ր Ա Ն Ք Ե Ի Ա Չ Ք

Մարդ ինչո՞վ կը
տեսնէ առարկա-
ները :

Մարդ աչքով կը տեսնէ առարկաները :

Ո՞ր մարդուն հեռա-
տես կ'ըսեն :

Հեռատես կ'ըսեն այն մարդուն որ հե-
ռուէն կը տեսնէ :

Ո՞ր մարդուն կար-
ճատես կ'ըսեն :

Կարճատես կ'ըսեն այն մարդուն որ հե-
ռուէն չի տեսներ :

Հեռատես և կարճա-
տես մարդիկ կը ծան-
չե՞ս :

Ծեր մարդիկ հեռատես են , անոր համար
կարգալու ատեն գիրքը աչքերնէն հեռու
կը բռնեն , երիտասարդները կրնան կարճա-
տես ըլլալ՝ անոր համար կարգալու ատեն
գիրքը աչքնուն կը մօտեցնեն :

Ի՞նչ կ'ըսեն այն մար-
դուն որուն երկու
աչքը մէկ շտկու-
թեամբ չեն նայիր
Միականին ո՞վ է :

Այն մարդը որուն երկու աչքը մէկ շտ-
կութեամբ չեն նայիր՝ շիկ կը կոչուի :

Կոյր ո՞վ է :

Միականի կ'ըսուի այն մարդը որուն մէկ
աչքը միայն կը տեսնէ :
Կոյր կ'ըսուի այն թշուառը որ երկու ա-
չացը լոյսէն զուրկ է :

28. ՆՈՅՆ. — ՀՈՏՈՏԵԼԻՔ ԵՒ ՃԱՇԱԿԵԼԻՔ

ԳԱՍՏՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ինչո՞վ կը հոտոտէ
մարդ :
Ի՞նչ կ'ըսեն քիմն
երկու ծակերուն :
Ինչո՞վ կը ճաշակէ
մարդ :

Մարդ քթովը կը հոտոտէ :
Քիմն երկու ծակերուն ոնգունք կ'ըսեն :
Մարդ քիմքովը կը ճաշակէ որ բերնին մէջ
վերի մասն է :

Ինչո՞վ կը լսէ մարդ :

Մարդ ականջով կը լսէ :
Խուլ կ'ըսեն այն մարդուն որ չկրնար լսել :

Մարդ ի՞նչով կը շո-
շափէ :

Մարդ ձեռքով կը շոշափէ :

Ո՞ր մարդու ձախիկ
կ'ըսուի :

Սն մարդը որ ձախ ձեռքովն ալ կրնայ գը-
րել կամ ուտել ձախիկ կ'ըսուի :

28. Ք Ա Ղ

Քանի՞ զգայարանք
ունինք :

Հինգ զգայարանք ունինք . աչք՝ տեսնելու
համար , ոնգունք՝ հոտոտելու համար , քիմք՝
ճաշակելու համար , ականջ՝ լսելու համար ,
ձեռք՝ շոշափելու համար :
Քանակ մը սեւ՝ երկայն՝ հաստատուն է :

Քանակի մ'ընդհա-
նուր յատկու-
թիւնք որո՞նք են :
Կաթին ընդհանուր
յատկութիւնք ո-
րո՞նք են :

Կաթը ճերմակ՝ հեղուկ՝ բարեխառն՝ հա-
մեղ է :

Տերեւի մ'ընդհա-
նուր յատկու-
թիւնք որո՞նք են :

Տերեւը կանաչ է՝ դիմահար՝ բոլորակ կամ
երկայն , հաստատուն , ողորկ կամ անհարթ ,
փայլուն կամ աղօտ :

Մարմարին ընդ-
հանուր յատկու-
թիւնք որո՞նք են :

Մարմարինը ճերմակ է , սեւ , դեղին ,
կարմիր կամ կանաչ , հաստատուն է՝ կարծր՝
պաղ և յղկելի :

ԳԱՍՏՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Գետի մ'ընդհանուր
յատկութիւնք ու
րո՞նք են:

Գետն անգոյն է. հեղուկ՝ պաղ՝ արագ՝
անհոտ և անհամ:

Մով գնտիկի մ'ընդ-
հանուր յատկու-
թիւնք որո՞նք են:

Մով գնտիկ մը դեղին է՝ դիմահար՝ բո-
լորակ՝ մեղկ՝ ամոք՝ հոտաւէտ՝ անուշ:

Պղնձէ տախտակի մը
ընդհանուր յատկու-
թիւնք որո՞նք են:

Պղնձէ տախտակ մը դեղին է՝ դիմահար՝
քառակուսի՝ հաստատուն՝ յղկեալ:

Եկեղեցւոյ մ'ընդ-
հանուր յատկու-
թիւնք որո՞նք են:

Եկեղեցին լուսաւոր է՝ ընդարձակ՝ հաս-
տատուն:

Ձիւն մ'ընդհանուր
յատկութիւնք ու
րո՞նք են:

Ձին ճերմակ է՝ թուխ կամ սեւ, մեծ, ա-
րագ:

Ճանճի մը բզզիւնն
ի՞նչպէս է:

Ճանճի մը բզզիւնը տկար է:

Անտառին շշուկն
ի՞նչպէս է:

Անտառին շշուկը խուլ է:

Մեկանին ընդհանուր
յատկութիւնները
որո՞նք են:

Մեկանը սեւ է՝ հեղուկ՝ անհոտ՝ շատ անա-
խորժ համ մ'ունի:

Ջուրն ընդհանուր
յատկութիւնները
որո՞նք են:

Ջուրը հեղուկ է՝ անհամ՝ անհոտ՝ բարե-
խառն. ցրտին ազդեցութեամբը կը սնդանայ
և սառ կը կոչուի. ջերմութեան ազդեցու-
թեամբը՝ կազ կ'ըլլայ և շոգի կը կոչուի:

Աղիւսակի մ'ընդհա-
նուր յատկու-
թիւնք որո՞նք են:

Աղիւսակ մը սեւ՝ քառակուսի՝ հարթ՝ թե-
թեւ՝ ողորկ և պաղ է:

ԱՌ ԳԱՍՏՏՈՒՄ. Աս հրահանգս կրնայ ամեն առարկայից և ամեն էակաց վրայ ըլլալ՝ դրով կամ բանիւ, գծագրութեամբ ևն: Ասոնց վրայ գանազան շա- բադրութիւնք կրնան ըլլալ՝ սյախնքն՝ «փողոցի մը վրայ՝ կամ գործատան մը մէջ տեսնուած գանազան առարկայից անուանք և ընդհանուր յատկութիւններն ըսել»:¹ Եւ կամ՝ «Ո՞ր պտուղը կայ կըր՝ չափաւոր մեծութեամբ և շաքարի համով ևն»:² Առաջին պիտի համարուի այն աշխարհ որ ամենէն ընդարձակ ցուցակը պիտի գրէ: Գծագրութիւնն ալ քովը աւելցնողին միջանակ մը:

Որչափ տղուն ստացած գաղափարք կ'աւելնան և ծանօթութիւնք կ'ընդար- ձակին՝ հնար եղած հրահանգաց թիւն սյնպիսի կերպով կը բազմապատկի՝ որ գանոնք մի առ մի նշանակելն անհնար է:

Պատուցչին երեւակայութիւնը դայն լրացնելու է: Անոնց կը մնայ նորանոր գործադրութիւններ հնարել, և մանաւանդ աշակերտաց հնարել տալ. այս տեսակ վարժութեանց մէջ տղայք շատ յաջողակ են և յօժարութեամբ կ'ընեն:

Ահա քանի մ'այլ օրինակք:

1. Գործարանի ԳԷՆ Ուսուցիչը բոլորակ մը կը գծէ. ետքն աշակերտաց կը հար- ցնէ թէ այս ձեւին վրայ իրենց ի՞նչ բտուած է: Զորօրինակ՝ «Բոլորակը կոր գիծ մ'է, անիկայ կրնայ փայտէ կամ երկաթէ շրջանակ մը ներկայացնել՝ թե- թեւ՝ հաստատուն ևն»:¹ Եւ կամ՝ «Երկիրս ներկայացնել որ հաստատուն՝ կարծր՝ փոփոխ բարեխառնութեամբ գունտ մ'է»:²

2. Երկարութեան ասիւն. Ծառի մը կոճղը կրնայ հետեւեալ դիտողութեանց տեղի տալ: «Ծառի մը կոճղը բուսոյ մը բունն է. այս բունը հաստատուն՝ ուղիղ՝ փայտէ՝ յղկուելի՝ մութ գորշագոյն՝ տերեւազարդ ևն. է»:³

3. Շարադրութիւն գրուողը կամ բերանացի. սպիտակ՝ փայլուն՝ բոլորակ՝ հարթ՝ հաստատուն՝ փոփոխական բարեխառնութեամբ առարկայ մը գտնել: Աշկերտը կը գտնէ որ պնակ մը կամ դրամ մ'է: Եթէ իրեն տրուած սահմանէն երկու կամ երեք գանազան առարկաներ կը գտնէ՝ տղուն կրնայ իւր վարժու- թիւն տրուել որ այն նման առարկայից իրարմէ ինչո՞վ տարբերիլը գտնէ. կամ իրեն կրնայ չհարցուիլ: «Ի՞նչ գիտես պարտիզպանի մը բան մը, կրակին ևն. վրայ»:⁴

ԳԼՈՒԽ Գ.

ՏԱՌԵՐԲ ԿԱՄ ՄԱՍՏՈՒՆԻՔ ԱՌԱՐԿԱՅԻՑ ԿԱՄ ԻՐԱՑ

ԱՌ ԳԱՍՏՏՈՒՄ. Նախընթաց գլխոց մէջ, տղայն առարկայից և իրաց լու- ժումն ըբաւ՝ մտքը գտնողը անջատելով իրենց գտնուած միջոցէն: Նոր յառա- ջադիմութեամբ մը հիմայ տղուն առարկաներն և էակներն ինքնին պիտի տար- բաղադրէ իրենց էական մասանց մէջ զոր պարզ ուշադրութեամբ մը կրնայ գրտ- նել և սովորական բառեր գործածելով: Խնդիրը՝ տղուն բնական պատմութիւն կամ բնադիտութիւն ուսուցանել չէ. խնդիրը տղուն՝ ՆԱՅԻՆ, սորվեցնել է՝ որ լաւ ՏԵՄՆԷ:

Բոլոր տարբազարական և բազադրական հրահանգք, վերայգրեալ բոլոր գիւտք և շարադրութեան վարժութիւնք, յեղյեղուելու՝ ընդլայնուելու՝ փո- փոխուելու են ամենայն կերպով՝ միշտ տղան յորդորելով ինքնին գտնելու և առաջարկելու նորանոր և դիտողութիւններ:

29. Տ Ո Ւ Ն Ը

(ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹԻՒՆ)

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

Տան մը արտաքին մաստունքը որո՞նք են:

ԱՇԿԵՐՏԸ

Տան մ'արտաքին մաստունքն են .

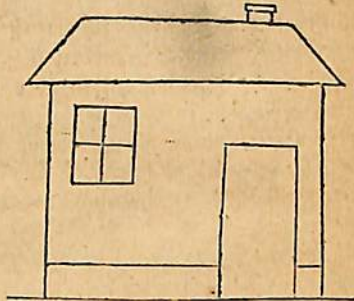
Տանիք ,

Պատերը ,

Պատուհանք ,

Դուռը ,

Հիմունք :

Տան մը ներքին մաստունքը որո՞նք են:

Տան մը ներքին մաստունքն են . նկուղը՝ խոհանոցը՝ սենեակը՝ սանդուխը՝ վերնայարկը :

Սենեկի մը մաստունքը որո՞նք են:

Սենեկի մը մաստունքն են . պատերը՝ տախտակամածը՝ ձեղունը՝ պատուհանները՝ դարանները :

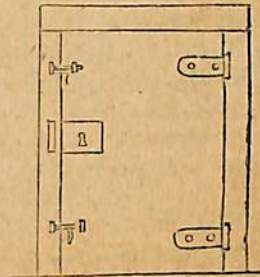
Որո՞նք են պատուհանի մը մաստունքը:

Պատուհանի մը մաստունքն են լուսանցոյցն ու ապակիները :

Որո՞նք են դրան մը մաստունքը:

Գրան մը մաստունքն են .

Բարաւորը ,
վերելակը ,
ֆեղկը կամ թեւը ,
Պարզունակը ,
Ծղիւնիքը ,
Նիզը ,
Սեամը :

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

Որո՞նք են աթուի մը մաստունքը:

ԱՇԿԵՐՏԸ

Աթուի մը մաստունքն են՝

վերելիկները ,

Նստոցը ,

Սիւնակները ,

Ոտքը :

Որո՞նք են կառքի մը մաստունքը:

Կառքի մը մաստունքն են , սնտուկը՝ անիւները՝ առանցքը՝ սամիքը :

ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՄ . Նոյնօրինակ հրահանգք կրնան ըլլալ դրբի, փռան, սեղանոյ, նստարանի, զմեւոյն են . ի վրայ:

30. Տ Ո Ւ Ն

(ԲԱՂԱԴՐՈՒԹԻՒՆ)

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

Ի՞նչ բան մահճէ, բարձէ, վերմակէ և սաւանէ կը բաղկանայ:

Անկողինը կը բաղկանայ մահճէ, բարձէ, վերմակէ և սաւաններէ :

Ի՞նչ բան կը բաղկանայ զսպանակէ մը, թուացոյցէ մը և երկու սողէ:

Ժամացոյցները կը բաղկանան զսպանակէ՝ թուացոյցէ և երկու սողէ :

Ո՞վ կը բաղկանայ կոթէ մը և շեղբէ մը:

Զմեղին, դանակն ու գերանդին կոթէ մը և շեղբէ մը կը բաղկանան :

Ի՞նչ բան կը բաղկանայ թերթերէ և ծածկոյթէ մը:

Գիրքն ու տետրը թերթերէ և ծածկոյթէ մը կը բաղկանան :

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ բան կը բաղ-
կանայ երկու դե-
րարած շեղբէ:

Մկրատը երկու զերարած շեղբէ կը բաղ-
կանայ:

Ի՞նչ բան երկաթէ
մը և կոթէ մը կը
բաղկանայ:

Բահն ու բրիչը երկաթէ ու կոթէ մը կը
բաղկանան:

Ի՞նչ բան չորս ոտ-
քէ ու տախտակէ
մը կը բաղկանայ:

Սեղանը տախտակէ ու չորս ոտքէ կը բաղ-
կանայ:

Ի՞նչ բան վերելիկ-
ներէ՝ ձողերէ ու
յարդէ կը բաղ-
կանայ:

Աթուը վերելիկներէ՝ ձողերէ ու յարդէ
կը բաղկանայ:

ՅԻ ՏՈՒՆ Կ Ք

(ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹԻՒՆ)

Ի՞նչ մասունքներէ կը
բաղկանայ տունկ
մը:

Տնկոյ մը գլխաւոր մասունքն
հինգ հատ են:

Պտուղները,

Ծաղիկները,

Տերեւները,

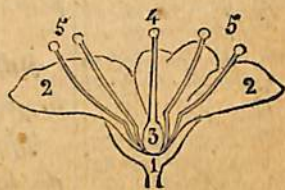
Յօղունը,

Արմատը:

Բանի՞ մասէ կը բաղ-
կանայ ծաղիկ մը:

Ծաղիկ մը հինգ գլու-
խաւոր մասէ կը բաղկա-
նայ:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ մասերէ կը բաղ-
կանայ բաժակը:

1. Բաժակը կը բաղկանայ կանաչ
տերեւներէ որ թերթ կը կոչուին:

Ի՞նչ մասերէ կը բաղ-
կանայ պսակը:

2. Պսակը դոյն
դոյն թերթերէ
կը բաղկանայ:

3. Չուարանը,

4. Սերմնափակը,

5. Առէջքը:

Խնձորի պէս բաղմու-
կորից պտուղ մը
քանի՞ մասէ կը
բաղկանայ:

Խնձորի պէս բաղմակորից պտուղ մը՝ կը
բաղկանայ:

1. Կեղեւէ,

2. Մսէ,

3. Կորիզներէ:

Դեղձի պէս միակուտ
պտուղ մը քանի՞
մասէ կը բաղկա-
նայ:

Դեղձի պէս միակուտ պտուղ մը կը բաղ-
կանայ:

1. Մաշկէ,

2. Մսէ,

3. Կուտէ,

4. Նուշէ:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Առւոյտն ի՞նչ մասերէ կը բաղկանայ.

Առւոյտը պղտիկ տունկ մ'է որուն տերեւներն երեք մասերէ են՝ և կը բաղկանայ արմատէ մը՝ ցօղնէ մը՝ տերեւներէ և ծաղիկներէ :

32. ՏՈՒՆԿԻ

(ԲԱՂԱԴՐԱԿԱՆ ՈՃ)

Ո՞վ ունի առէջք և սերմնափակ:

Առէջքն ու սերմնափակը՝ ծաղկի մը մասունքն են :

Ո՞ր պտուղները փայտեայ փոճով մ'ունենին:

Ընդոյզը՝ կաղնին ու նուշը փայտեայ փոճովի մը մէջ ամփոփուած են :

Ո՞վ ցօղուն մը և տերեւներ ունի:

Տունկը՝ ցօղուն մը և տերեւներ, արմատ մը և ծաղիկներ ունի :

Ո՞ր պտուղներն ողկուղածեւ հատիկներ ունին:

Խաղողն ու հաղարջն ողկուղածեւ կը պլտազարերեն :

Ո՞ր պտուղները բազմաթիւ թիւեր ունին:

Ելակը՝ ժոխն ու թուզը շատ մը թիւեր ունին :

Ո՞ր ծաղիկն է որ շատ կարտուած կտպուտ փերթեր ունի:

Կապոյտ տերեւիուկը շատ կտրտուած կապոյտ փերթեր ունի :

Ո՞ր պտուղը փշոտ բուճուճ մ'ունի:

Շագանակը փշոտ բուճուճ մ'ունի :

Մաղկին ո՞ր մասերը անբաժանելի են:

Չուարանն ու սերմնափակը՝ ծաղկի երկու անբաժանելի մասունքն են :

33. ԿԵՆԴԱՆԻՔ

(ՎԵՐԼՈՒԾԱԿԱՆ ՈՃ)

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Կենդանին ի՞նչ մասերէ կը բաղկանայ:

Ամեն կենդանի գլուխ մը՝ մարմին մը և տեղափոխութեան գործարաններ ունի :

Ձին ի՞նչ մասերէ կը բաղկանայ:

Ձիուն գլուխն երկայնածեւ է, ականջները սրածայր, մարմինը ստուար, վզին վրայ բաշ մ'ունի, դաւակը՝ ագի մը, չորս սրունք և անհերձ ամբակներ :

Ոչխարը ի՞նչ մասերէ կը բաղկանայ:

Ոչխարին գլուխը երկայն և ցցուած է, ականջները կարճ, մարմինը բոլորչի, չորս վրտիտ սրունք ունի, դաւակը կարճ և կախուած, կծղակաբաշխ է և բուրդով ծածկուած :

Ի՞նչ մասերէ կը բաղկանայ կովը:

Կովուն գլուխը տափկած է, ականջները կարճ, երկու եղջիւր ունի, ստուար մարմին մը, չորս կարճ սրունք, կծղակաբաշխ է, վրան ողորկ ու փայլուն, պոչը երկայն և կախուած և ձարէ ծոպով աւարտած :

Սկիւրն ի՞նչ մասերէ կը բաղկանայ:

Սկիւրին գլուխը նուրբ է, մարմինը երկայնածեւ և երկար ստեւով ծածկուած, չորս պղտիկ սրունք, ծայրերնին ձեռքի նման թաթիկներով և շատ երկայն ստուն մ'ունի :

Թռչունն ի՞նչ մասերէ կը բաղկանայ:

Թռչուններն ունին փետուրներ, կառուց մը, երկու թեւ, երկու թաթ և ստուն մը :

Ի՞նչ մասերէ կը բաղկանայ ագաղաղը:

Ագաղաղին գլխուն վրայ բբուկ մը կայ, երկու կարճ թեւեր ունի, երկու բաւական երկայն սրունքներ՝ որոց ստորտը բիտ մը կայ, հովահրի ձեւով ստուն մը :

ԳԱՍՏՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Բաղն ինչ մասերէ
կը բաղկանայ:

Բաղին կտուցը երկայն և տափակ է, մարմինն երկայնաձեւ, երկու ամենակարճ սըրունքներ ունի, թաթերն ափաձեւ են:

Գորտը բաղկացնող մասունքն որոնք են:

Գորտին գլուխը տափակ է, աչքները կը կոցած, չորս թաթ ունի՝ որոց երկու ետինները շատ երկայն է:

Չուկ մը բաղկացնող մասունքն որոնք են:

Չուկը գլուխ մ'ունի երկու լսելու, մարմնոյն վրայ լուղակներ կան, ձեռ մ'ունի:

Մեղուն վրայ մասունք որ ինչ գիտեւ լեքկայ:

Մեղուն չորս թեւ և սլաք մ'ունի:

34. Կ Ե Ն Դ Ա Ն Ի Փ

(ԲԱՂԱԴՐԱԿԱՆ ՈՃ)

Ո՞ր կենդանին է որ փոքր ձիու մը կը նմանի բայց աւելի երկայն ականջներ ունի:

Էշը փոքր ձիու մը կը նմանի, բայց անկէ շատ աւելի երկայն ականջներ ունի:

Ո՞րն է այն փոքր կենդանին որ երկայն ցուռ մազ ունի ու կը հաջէ:

Շունն է որ կը հաջէ:

Ո՞ր կենդանին գորտի կը նմանի բայց աւելի ստուար մարմին ունի և ամենակարճ թաթեր:

Դօդօշը գորտի կը նմանի. բայց մարմինն աւելի ստուար է, և թաթերը ամենակարճ է:

Ո՞ր կենդանինն են որ թաթով կամ թեւով շարժելու տեղ սողալով կերթան:

Օձը՝ քարըը՝ իժը՝ լորտուն սողալով կ'երթան:

Ո՞ր կենդանին խոշոր մեղուի մը կը նմանի:

Բոուը խոշոր մեղուի մը կը նմանի:

ԳԱՍՏՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ո՞ր կենդանին բաղէ մ'աւելի խոշոր ու ստուար է՝ բայց անոր կը նմանի:

Մագը բաղի մը կը նմանի բայց անկէ աւելի մեծ ու ստուար է:

Ո՞ր կենդանին արագաշար կը նմանի, և բրուկն ու տըտունը նուազ գեղեցիկ են:

Հաւն արագաշար կը նմանի, բայց բրուկն ու տըտունը նուազ գեղեցիկ են:

Կճղակարաչի կենդանին որոնք են:

Եղն ու կովը, ոչխարները, գառներ և այլքերը կճղակարաչի են:

35. Մ Ա Ր Գ

(ՎԵՐԼՈՒԾԱԿԱՆ ՈՃ)

Մարդու երեսը քանի մասերէ կը բաղկանայ:

Մարդու երեսը ութ էական մասերէ կը բաղկանայ՝ որ են.

- Ճակատը,
- Երկու աչքները,
- Երկու ականջները,
- Քիթը,
- Բերանը,
- Կզակը:

Ի՞նչ մասերէ կը բաղկանայ մարդու մարմինը:

Մարդկային մարմնոց գլխաւոր մասունքն են գլուխը՝ վիզը՝ լրանը՝ երկու բազուկները՝ երկու սրունքը:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Գլուխն ի՞նչ մասերէ կը բաղկանայ, Բազուկն ի՞նչ մասերէ կը բաղկանայ:

Գլխուն մասունքն են երեսը և գանկը : Բաղկին հինգ մասունքն են ուսը՝ տիգբը՝ ծղուկը՝ դաստակը՝ ձեռքը :

Ձեռքն ի՞նչ մասերէ կը բաղկանայ:

Ձեռաց մասունքն են, ափը և հինգ մասունք, որ կը կոչուին բուլթ՝ ցուցամատ՝ միջնամատ՝ մատնեմատ և ճկոյթ :

Մատն ի՞նչ մասերէ կը բաղկանայ:

Մատը երեք խաղբ ունի և եղնգամբ կ'աւարտի :

Իրանն ի՞նչ մասերէ կը բաղկանայ:

Իրանին երկու մասունքն են կուրծքը և փորը :

Սրունքն ի՞նչ մասերէ կը բաղկանայ:

Սրունից չորս մասունքն են զիտոր՝ աղբը՝ ոլքը՝ ոտքը :

Ոտքն ի՞նչ մասերէ կը բաղկանայ:

Ոտից մասունքն են ներբանը՝ գարշապարը՝ և հինգ մասերն որ եղնգամբ կ'աւարտին :

Որո՞նք են բերնին մասունքը:

Բերնին մասերն են երկու շրթունքը . բերնին մէջն են աղաներն ու լեզուն :

Որո՞նք են աչաց մասունքը:

Աչաց մասունքն են սառնորակը՝ պտուղը և բիրը . անոնց վրայ կը տարածուին կոպք կամ արաւանսունք որ թարթիչներով եղերած են և յօնիւք պատասպարուած :

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԴԱՍԱՏՈՒՄ. Այս հրահանգին վրայ շատ վարժութիւններ կրնան ըլլալ, զորօրինակ փի մը, սպ մը, բերան մը, և ըն. առանձին գծագրել, կամ ասոնց ուրուագիծը տրուելով՝ անունը խնդրել. Այս հրահանգը այնչափ աւելի օգտակար կ'ըլլայ՝ որչափ աղայք իրենց գծագրութեան համար ունեցած բնական միտումը տնկ և անճոռնի գեմբեր գծագրելով չեն եղծաներ:

36. Մ Ո Ր Դ

(ԲԱՂԱԴԲԱԿԱՆ ՈՃ)

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ո՞ւր կը տեսնես երկու աչք և երկու ունգունք:

Մարդուն երեսին վրայ երկու աչք և երկու ունգունք կան :

Ո՞ւր կը տեսնես կուրծքն և փորը:

Կուրծքն և փորը իրանին մասունքն են :

Ո՞ւր կը տեսնես ցուցամատը:

Ցուցամատը ձեռքին երկրորդ մատն է, բուլթէն սկսեալ. անունէն կ'իմացուի որ բան մը ցուցնելու կը գործածուի :

Ո՞ւր կը տեսնես երեսքն ու գանկը:

Մարդուս գլուխը երես մը և գանկ մ'ունի :

Ո՞ւր կը տեսնես աղբը:

Աղբը սրունից մէկ մասն է :

Ո՞ւր կը տեսնես խաղբը:

Մատերուն սկերբը խաղբ կը կոչուին :

Ո՞ւր կը տեսնես գարշապարը:

Գարշապարը ոտից մէկ մասն է :

Ո՞ւր կը տեսնես բիրը:

Բիրն աչաց մէկ մասն է :

Ո՞ւր կը տեսնես երկու ունգը:

Ձեռաց և ոտից մատունքն եղնգամբ կ'աւարտին :

Ո՞ւր կը տեսնես դաստակը:

Ձեռաց և բաղկի մէջտեղի յօդուածը դաստակ կը կոչուի :

Ո՞ւր կը տեսնես սառնորակը:

Սառնորակը աչաց մէկ մասն է, և ընդհանրապէս ճերմակ կ'ըլլայ :

ՆԱԽՆԱԿԱՆ ՆԻՒԹ ԻՐԱՅ

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՍ. Նախ տղոց բացատրելու է որ տեսած է գործածած բաներնուն շատը մարդկային աշխատութեան արգասիքն են, և այս աշխատութիւնը կը կայանայ ընտելեան մեզի ընձեռած տարերքը՝ որ մեզի համար նախնիս նիւթն են՝ կերպարանափոխ ընելու՝ զանոնք բաղադրելով կամ ձեւակերպելով՝ և մեր գործածութեան սեփականելու:

Տղան աս բառը կրնայ հասկնալ թէ՛ օրինակի համար՝ երբ շունչան մը ցրցունելով՝ որ քոյտէ կտոր մ'է ճախրագործէ բանուած, բանալի մը՝ որ ելեմէ կը տոր մ'է դարբնէ մը յերեւրուած, զոյգ մը քրտէ գուլպայ մծրմէն հիւտուած, իրեն մեկնուի որ քոյտէ՛ ելեմէ՛ բարբէ նախնական նիւթեր են:

Աշխատութեան կարգը նախընթաց դասուց յար և նման է. Ա. Բարձրաձայն ընթերցումն. Բ. Սերտողութիւն. Գ. Հարց պատասխանով արտասանութիւն. Դ. Գրաւոր և բերանացի հրահանգք. Ե. Գծադրութիւն. Զ. Շարադրութիւն. Է. Առձեռն գործածութիւնք ՚ի շրջագոյութեան և ՚ի խօսակցութեան, և ըն:

37. ՊԱՐՏԷՉ, ՓՈՂՈՑ ԵՒ ՏՈՒՆ

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ինչո՞վ կը շինուի տունը:

Տունը շինուած է փայտով՝ բուռով՝ քարով՝ երկաթով և աղիւսով:

Պատերն ինչո՞վ կը շինուին:

Պատերը կը շինուին որմնաքարերով՝ շաղախով և բուռով:

Ինչէ՞ շինուած է բահը:

Բահը փայտէ և երկաթէ շինուած է:

Ինչէ՞ շինուած է ցնցուղը:

Գնցուղը շինուած է պղնձէ՝ զինկէ կամ թիթեղէ:

Ինչէ՞ շինուած է թաղարը:

Թաղարը թրծուն հողէ շինուած է:

Ինչէ՞ շինուած են մայթերը:

Մայթերը որձաքարէ կամ կուպրէ կը շինուին:

ԱՇԿԵՐՏԸ

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

Ջրհորի շունն ինչէ՞ կը շինուի:

Ջրհորի շունը կանեփէ է:

Սակառն ինչէ՞ կը շինուի:

Սակառն ուռիէ է:

Քուրձն ինչո՞վ կը շինուի:

Քուրձը խորդէ շինուած է:

Սալարկն ինչէ՞ շինուած է:

Սալարկը կոպիծէ կամ որձաքարէ կը շինուի:

Սանդուխն ինչէ՞ շինուած է:

Սանդուխը փայտաշէն կամ քարաշէն է:

Տանիքն ինչէ՞ շինուած է:

Տանիքը կը մինտրով՝ աղիւսով՝ զինկով կամ յարդուէ ծածկուած է:

Տախտակամանն ինչէ՞ շինուած է:

Տախտակամանը կաղնոյ՝ եղեւնի կամ կաղամախի տախտակներով շինուած է:

Պատուհանը ինչո՞վ շինուած է:

Պատուհանը փայտեայ է. անոր մէջ սպալկիներ անցած են՝ որոնք դամբրով կամ սարնձով հաստատուած են:

Կտրիչն ինչէ՞ շինուած է:

Կտրիչը երկաթէ կամ պողպատէ է:

Պարարտութիւնն ինչո՞վ շինուած է:

Պարարտութիւնը բուսոց և ընտանի կենդանեաց բոլոր մնացորդներովը կը բաղկանայ:

Վառարանին փողրակներն ինչէ՞ շինուած են:

Վառարանին փողրակները թրծուն հողէ թանազէ կամ զինկէ շինուած են:

Թին ի՞նչ բանէ է:

Թին ամբողջ փայտէ կամ երկաթէ է՝ փայտէ կոթով մը:

38. ԵԿԵՂԵՑԻՆ, ԴՊՐՈՅԸ, ՍԵՆԵՍԿԸ

Խորանն ինչէ՞ է:

Խորանը քարէ՝ կճէ կամ փայտէ է:

Սեւ տախտակն ինչէ՞ է:

Սեւ տախտակը փայտէ՝ հերձաքարէ կամ մոմշորէ է:

Վարագոյրն ինչէ՞ է:

Վարագոյրը բրդեայ կամ բամբակեայ կերպատէ է:

ԳԱՍՏԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏՁ

Հայելին ինչէ՞ է:

Հայելին ապակի մ'է որուն մէկ կողմը աւազ քսուած է:

Խաչն ինչէ՞ է:

Խաչը փայտէ՝ քարէ կամ մետաղէ մ'է:

Նստարանն ինչէ՞ է:

Նստարանը փայտէ է և երբեմն երկաթէ:

Մատիտն ինչէ՞ է:

Մատիտը փայտի մէջ հալած կապար է:

Գիրքն ինչէ՞ է:

Գիրքը թղթէ է:

Անկողինն ինչէ՞ է:

Անկողինը կտաւով մը պատած բրդէ է:

Ջանգալն ինչէ՞ է:

Ջանգալը մետաղէ է:

Գրակալն ինչէ՞ է:

Գրակալը կաղնոյ փայտէ է:

Աւելը ինչէ՞ է:

Աւելը ցարասիէ կամ ձարէ է:

Ճօճանակն ինչէ՞ է:

Ճօճանակը պղնձէ՝ երկաթէ կամ փայտէ է:

Վառարանն ինչէ՞ է:

Վառարանը մարմարիոնէ՝ քարէ՝ աղիւսէ կամ հողէ է:

Անկողնի բարձն ու սնարքն ինչէ՞ են:

Անկողնի բարձն ու սնարքը բրդէ՝ յարդէ կամ փետրէ են:

Դարանն ինչէ՞ է:

Դարանը տեսակ տեսակ փայտերէ կրնայ շինուիլ, ինչպէս է եղելին՝ կաղամախ՝ կաղնի:

Տաշտն ինչէ՞ է:

Տաշտը փայտէ կամ զինկէ է:

Շրջանակն ինչէ՞ է:

Շրջանակն ոսկեղօծ փայտէ է:

Աթոռն ինչէ՞ է:

Աթոռը փայտէ և կնիւնէ է:

Ձահերն ինչէ՞ են:

Ձահերն ոսկեղօծ կամ արծաթաղօծ պլղնձէ են:

Գրիչն ինչէ՞ է:

Գրիչը երկաթէ՝ փայտէ կամ թռչնոյ մը փետրէն է:

Կաղամարն ինչէ՞ է:

Կաղամարը կապարէ՝ փայտէ՝ աղակիէ կամ յախճապակէ է:

39. ԽՈՀԱՆՈՑ ԵՒ ՍՆՈՒՆԴԻՔ

ԳԱՍՏԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏՁ

Կճիճն ինչէ՞ է:

Կճիճը թրծուն և ապիկեալ կաւէ է:

Հացն ինչէ՞ է:

Հացն ալիւրով կը շինուի:

Սանն ինչէ՞ է:

Սանը կը պեկած պղնձէ է:

Շամփուրն ինչէ՞ է:

Շամփուրը կռած երկաթէ է:

Շեշն ինչէ՞ է:

Շեշն ապակիէ է:

Աղբիւրն ինչէ՞ է:

Աղբիւրն աղիւսէ և կամ քարէ է:

Գարեջուրն ինչէ՞ է:

Գարեջուրը զարիով և հումբելով շինուած է:

Կրակի թին ինչէ՞ է:

Կրակի թին երկաթէ է:

Ինչէ՞ է եղինձը:

Եղինձը իւղով եփուած կերակուր մ'է:

Փուռն ինչէ՞ է:

Փուռը հողէ կամ ձուլուած երկաթէ է:

Կարագն ինչէ՞ է:

Կարագը ծեծուած կաթ է:

Գինին ինչէ՞ է:

Գինին խաղողէն կը հանեն:

Ածուխն ինչէ՞ է:

Ածուխը կէս մրկած փայտ է:

Ճրագն ինչէ՞ է:

Ճրագը մումի և ճարպի խառնուրդ մ'է:

Կաթասն ինչէ՞ է:

Կաթասն պղնձէ է:

40. ՀԱՆԴԵՐՁՔ, ԳՈՐԾԻՔ ԵՒ ԱՆՕԹՔ

Կօշիկներն ինչէ՞ են:

Կօշիկները կաշիէ են:

Թաշկինակներն ինչէ՞ են:

Թաշկինակները կտաւէ՝ բամբակէ կամ մետաքսէ են:

Խարտոցն ինչէ՞ է:

Խարտոցը պողպատեայ է:

Շապիկն ինչէ՞ է:

Շապիկը կտաւէ կամ տալածոյէ է:

Մատնին ինչէ՞ է:

Մատնին արծաթէ կամ ոսկիէ է:

Կոճակներն ինչէ՞ են:

Կոճակներն ոսկրէ՝ փայտէ կամ մետաղէ են:

Մուրճն ինչէ՞ է:

Մուրճն երկաթէ է փայտեայ կոթով մը:

Ձեռնոցներն ինչէ՞ է:

Ձեռնոցները մորթէ կամ բրդէ՝ թելէ կամ բամբակէ են:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ձկնորսին կարթն ինչէ՞ է :

Ձկնորսին կարթը ձարէ է, անոր ծայրը ճանկ մը կայ որուն խայծը դրած է :

Սուսապաններն ինչէ՞ են :

Սուսապանները կտաւէ՝ ասուէ կամ մորթէ են :

Ստուրը ինչէ՞ է :

Ստուրը կաղնոյ կամ կաղամախի փայտէ է :

41. ՔԱՐԵՐ, ՓԱՅՏԵՐ ԵՒ ՄԵՏԱՂՆԵՐ

Ի՞նչ տեսակ քարեր գործածել կրտսեննս :

Գործածել տեսած քարերս են որմնաքարը, երկանաքարը, հատաքարը, որձաքարը և կոպիճը :

Քարի տեղ երբեքն ի՞նչ կը գործածեն :

Երբեմն քարի տեղ աղլուս կը գործածեն :

Ի՞նչ փայտեր գործածել կրտսեննս :

Սմենէն սովորական փայտերն են եղեւիւնը, կաղամախը, կաղնին, ընդուզեհիին և կահենին :

Փայտի տեղ երբեքն ի՞նչ կը գործածուի :

Շէնքերուն մէջ փայտի տեղ երբեմն երկաթ կը գործածուի :

Փայտը գլխաւորապէս քանի՞ ձեւով կը կտրուի :

Փայտը երկու ձեւով կը կտրուի գլխաւորապէս, տախտակի և գերանի :

Մետաղներն ի՞նչ պէս կրնան դասուիլ :

Մետաղները կրնան դասուիլ գործածական մետաղներու և թանկագին մետաղներու :

Գործածական մետաղներն որո՞նք են :

Գործածական մետաղներն են երկաթ՝ աւրոյ՝ պղինձ՝ զինկ՝ կապար և անագ :

Թանկագին մետաղներն որո՞նք են :

Թանկագին մետաղներն են ոսկի՝ արծաթ և բրազին :

Մետաղներուն գործածութեանը մէջ ի՞նչ տարբերութիւն կը տեսնուի :

Գործածական մետաղներով աւելի մեծ աւարկաներ կը շինուին քան թէ թանկագին մետաղներով :

42. Ք Ա Ղ

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Քարով և բռով ի՞նչ կը շինուի :

Քարով և բռով տուն կը շինուի :

Տակաւագործն ի՞նչ կը գործածէ :

Տակաւագործը փայտ կը գործածէ :

Կահենիով ի՞նչ կը շինուի :

Կահենիով պզտի կահեր կը շինուին :

Կաղնոյ փայտով ի՞նչ կը շինուի :

Կաղնոյ փայտով կը շինուին նստարաններ՝ սեղաններ և սեղանի սպասուց դարաններ :

Թանկագին մետաղներով ի՞նչ կը շինուին :

Թանկագին մետաղներով գոհարազարդեր կը շինուին :

Կաշիով ի՞նչ կ'ըլլայ :

Կաշիով կը շինուին կօշիկք, սունապանք, մուճակք, ձիու կաղմածք :

Ապակով ի՞նչ կ'ըլլայ :

Ապակով կը շինուին շիշեր՝ գաւաթներ և ապակիներ :

Ստուիով ի՞նչ կը շինուի :

Ստուիով տաք պահող հանդերձք կը շինուին :

Մետաքսով ի՞նչ կը շինուի : Պղնձով ի՞նչ կը շինուի :

Մետաքսով ազնիւ դիպակներ կը շինուին : Խոհանոցի պղնձէ անօթքն են սանը՝ կոնքը՝ կաթսան և կուժը :

Ուռիով ի՞նչ կը շինուի :

Ուռիով կը շինուին սակաւիք և կայթք :

Մարմարիոնէ կը շինուի :

Մարմարիոնէ շինուած ամենէն ծանօթ աւարկաններն են խորանը և արձաններ :

Արծթով ի՞նչ կը շինուի :

Արծթով կը շինուին դրամը, զանազան ընտանեկան անօթք և գոհարազարդք :

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Փայտով և երկաթով
Ի՞նչ կը շինուի:

Փայտով ու երկաթով կը շինուին դուռը
և ընդհանրապէս ամեն գործիք ուրազ՝ խար-
տոց՝ սղոց՝ բահ՝ բրիչ՝ արօր :

Կաւով Ի՞նչ կը շին-
ուի:

Կաւով կը շինուին շատ մը առանին և խո-
հանոցի անօթներ, ինչպէս պտուկ՝ կճիճ՝
տապակ՝ կարաս :

Յորենով Ի՞նչ կ'ըլ-
լայ:

Յորենը կ'աղան ալիւր շինելու համար :

Ալիւրով Ի՞նչ կը
շինեն:

Ալիւրով հաց կը շինուի :

Դարբինն Ի՞նչ կը
գործածէ:

Դարբինը երկաթ կը գործածէ :

Ի՞նչ կը գործածէ
յարկիչը:

Յարկիչը կը գործածէ կղմինտը՝ աղիւս՝
զինկ կամ յարդ :

Ի՞նչ կը գործածէ
որմնադիրը:

Որմնադիրը կը գործածէ քար և շաղախ :

Դերձակն Ի՞նչ կը
գործածէ:

Դերձակը կը գործածէ ասուի՝ կերպաս՝
դերձան՝ ասեղ և մկրատ :

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՄ. Երանգիակ հրահանգք:

ԳՂՈՒԽ Զ.

ՊԱՏՃԱՌՔ ԵՒ ՀԵՂԻՆԱԿՔ ԱՌԱՐԿԱՅԻՑ

43. ՏՈՒՆ ԵՒ ԱՌՏՆԻՆ ԿԱՀՔ

ԴԱՍԱՏՈՒՆ.

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ո՞վ կը շինէ տան
մը յատակագիծը:

Ճարտարապետը տան յատակագիծը կը շե-
նէ և աշխատութիւնները կը անօրինէ :

Ո՞վ կը փորէ հիմուն-
քը:

Հողափորը տան հիմունքը կը փորէ :

Ո՞վ կը զետեղէ գե-
րանները:

Հիւսը գերանները կը տաչէ և կը զետեղէ :

Ո՞վ կը շինէ տանիքը:

Յարկիչը տանիքը կը շինէ :

Ո՞վ կը շինէ դարան-
ներն ու գորոցները:

Ատաղձագործը դարաններն ու գորոցները
կը շինէ :

Ո՞վ կը շինէ պա-
տուհանը:

Հիւսնը կը շինէ պատուհանը, դարբինը
զայն երկաթով կը դրուագէ, ապակեգոր-
ծը ապակիները կ'անցընէ :

Ո՞վ կը շինէ պար-
զունակը:

Դարբինը պարզունակը կը շինէ և կը տե-
ղաւորէ :

Ո՞վ կը շինէ ակուծը:

Պղնձագործն ակուծը կը շինէ :

Ո՞վ կը մարիէ ծխանը:

Գործաւոր մը կը մաքրէ ծխանը աւելի մը
ձանձախարիծը թօթալիւրով :

Ո՞վ կը շինէ վարա-
գոյրերը:

Ոթոցարարը կը շինէ և կը զետեղէ վարա-
գոյրերը :

Ո՞վ կը շինէ սաւան-
ներն ու ճերմկե-
ղէնները:

Ոտայինանին ու կտաւագործը կը շինեն
ճերմկեղէններն ու սաւանները :

ԴԱՍՍՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ո՞վ կը շինէ ամբողջութեամբ :
 Ո՞վ կը շինէ շինարար :
 Ո՞վ կը շինէ դանակ :
 Ո՞վ կը շինէ հայելի :
 Ո՞վ կը շինէ կանթեղ :
 Ո՞վ կը շինէ սակառիկ :
 Ո՞վ կը յարգարէթ :
 Ո՞վ կը շինէ անօթ :
 Ո՞վ խնամ կը տանի տապաստակաց :

Ճակարագործն ամբողջները կը շինէ :
 Ապակեգործը շինարար կը շինէ :
 Կտրոցագործը դանակները կը շինէ :
 Հայելագործը հայելին կը շինէ :
 Կանթեղագործը կանթեղը կը շինէ :
 Կողովագործը սակառիկները կը շինէ :
 Կահագործն ամբողջները կը շինէ :
 Բրուտն անօթները կը շինէ :
 Լպուտը կը շինէ և խնամ կը տանի տապաստակաց :

44. Ե Կ Ե Ղ Ե Յ Ի Ե Ի Դ Ա Ս Ս Ր Ս Ն

Ո՞վ կը մատակարարէ կրօնական կրթութիւնը :
 Ո՞վ կ'երգէ դատուն մէջ :
 Ո՞վ կը շինէ խաչն ու ջահերը :
 Ո՞վ կը շինէ և կը քանդակէ խորանը :
 Ո՞վ կը վառէ մոմերը :
 Ո՞վ կը գծագրէ պատկերները :
 Ո՞վ դաս կուտայ :
 Ո՞վ գիբը կը շարագրէ :
 Գրոց թերթերն ո՞վ կը հաւաքէ :
 Ո՞վ կը շինէ զմեկնը :

Քահանայն կրօնական կրթութիւնը կը մատակարարէ :
 Տիրացուներն ու տղայք կերգեն դատուն մէջ :
 Ոսկերիչը խաչն ու ջահերը կը շինէ :
 Քարահատը խորանը կը շինէ և կը քանդակէ :
 Լուսարարը մոմերը կը վառէ :
 Նկարիչը պատկերները կը գծագրէ :
 Վարժապետը դաս կուտայ :
 Մատենագիրը գիբը կը շարագրէ :
 Տետրոյն և կազմարարը գրոց թերթերը կը հաւաքեն :
 Կտրոցագործը զմեկնը կը շինէ :

45. Խ Ո Հ Ս Ր Ս Ն Ե Ի Ս Ն Ո Ի Ն Դ Գ

ԴԱՍՍՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ո՞վ կը շինէ սանը :
 Ո՞վ կը շինէ կաւ պտուղը :
 Ո՞վ կը շինէ փուռը :
 Ո՞վ կը շինէ աղբիւրը :
 Ո՞վ կ'եփէ ապուրը :
 Ո՞վ կը շինէ գինին :
 Ո՞վ կը շինէ հացը :
 Ո՞վ կը շինէ շաքարեղէնները :
 Ո՞վ կը շինէ կարագը :
 Ո՞վ կը շինէ կարկանդակները :
 Ո՞վ կ'ածէ հաւկիթները :
 Ո՞վ կամ կ'ընձեռէ :

Պղնձագործը սաները կը շինէ :
 Բրուտը կաւէ պտուղը կը շինէ :
 Որմնագիրը փուռը կը շինէ :
 Աղբերագործն աղբիւրը կը շինէ :
 Խոհարարն ապուրը կ'եփէ :
 Հնձանահարը գինին կը շինէ :
 Հացագործը հացը կը շինէ :
 Շաքարագործը շաքարեղէնները կը շինէ :
 Գիւղացին կարագը կը շինէ :
 Ծալարարը կարկանդակները կը շինէ :
 Հաւը հաւկիթները կ'ածէ :
 Կոյը կ'ընձեռէ կամ զոր հովիւր կը կթէ և անով կարագ և պանիր կը շինէ :

46. Դ Ա Շ Տ Ե Ի Ա Ն Տ Ա Ռ

Ո՞վ կը մշակէ ծաղիկներն ու բանջարները :
 Ո՞վ կը տնկէ ծառերը :
 Ո՞վ խուրձերը կը կապէ :
 Ո՞վ կը կտրէ յարդը :
 Ո՞վ կը վարէ արօրը :
 Ո՞վ կը կտրէ ցորենը :

Պարտիզպանը ծաղիկներն և բանջարները կը մշակէ :
 Ծառատածը ծառերը կը տնկէ :
 Փայտահարը խուրձերը կը կապէ :
 Արտունձը յարդը կը կտրէ :
 Մշակն արօրը կը վարէ :
 Հնձույը ցորենը կը կտրէ :

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

Ո՞վ կը վաճառէ ցո-
րենը :
 Ո՞վ կ'աղայ ալիւրը :
 Ո՞վ կը ժողվէ խաղը-
 7ը :
 Ո՞վ կը բռնէ թոնը :
 Ո՞վ կ'ըստաննէ ճա-
 դարները :
 Ո՞վ կը գողնայ լեռ-
 ներու վրայ :
 Ո՞վ կը շինէ պանիրը :
 Ո՞վ կը կթէ կովերը :
 Ո՞վ կը խնամէ ոչ-
 խարները :
 Ո՞վ կ'օգնէ հովուին :
 Ո՞վ կը շինէ սա-
 կառիները :
 Ո՞վ կը շինէ կաղ-
 մածները :

ԱՇԿԵՐՏԸ

Աղարակին տէրը ցորենը կը վաճառէ :
 Զաղացպանն ալիւրը կ'աղայ :
 Այգեկուծը խաղողը կը ժողվէ :
 Չկնորսը թոնը կը բռնէ :
 Որսորդը ճագարները կ'ըստաննէ :
 Աւաղակը լեռներուն վրայ կը գողնայ :
 Հովիւը պանիրը կը շինէ :
 Եզողը կովերը կը կթէ :
 Հովիւը ոչխարները կը խնամէ :
 Շունը հովուին կ'օգնէ :
 Կողովագործը սակառիները կը շինէ :
 Համետագործը կաղմածները կը շինէ :

47. ԿԵՆԴԱՆԻՔ ԵՒ ՄԱՐԴ

Ո՞վ կը խնամէ ձին :
 Ո՞վ կը բուժէ ձին և
 շունը :
 Ո՞վ կը պատրաստէ
 մարդու սնունդը :
 Ո՞վ կը պատրաստէ
 մարդու ճերմը-
 կեղենները :
 Ո՞վ կը շինէ մար-
 դու զգեստները :
 Ո՞վ կը պատրաստէ
 կաշին :

Ձիագարմանը ձին կը խնամէ :
 Պայտաուը ձին և շունը կը բուժէ :
 Խոհարարը մարդու սնունդը կը պատրաս-
 տէ :
 Կտաւագործը ճերմկեղենները կը պատրաս-
 տէ :
 Գերձակը մարդու զգեստները կը շինէ :
 Խաղախորդը կաշին կը պատրաստէ :

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

Ո՞վ կը շինէ և կ'ուղ-
 ղէ ճօճանակները :
 Ո՞վ կը ներկէ կեր-
 պասները :
 Ո՞վ շինէ և կը վա-
 ճառէ գոհարա-
 դարգերը :
 Ո՞վ կը լուսայ ճերմը-
 կեղենները :
 Ո՞վ կը խնամէ հե-
 ւանդները :
 Ո՞վ մեր հոգին առ
 Աստուած կը բարձ-
 րացնէ :

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ժամագործը կը շինէ և կ'ուղղէ ճօճանակ-
 ները :
 Ներկարարը կերպասները կը ներկէ :
 Ակնագործը կը շինէ և կը վաճառէ գոհա-
 րադարգերը :
 Լուսարարը ճերմկեղենները կը լուսայ :
 Բժիշկը հիւանդները կը խնամէ :
 Քահանայն մեր հոգին առ Աստուած կը
 բարձրացնէ :

48. ՔԱՂ

Ի՞նչ կ'ընէ վաբժա-
 պետը :
 Ի՞նչ կ'ընէ սրսորդը :
 Ի՞նչ կ'ընէ մշակը :
 Ի՞նչ կ'ընէ այգե-
 դործը :
 Ի՞նչ կ'ընէ հնձա-
 նահարը :
 Ի՞նչ կ'ընէ թղթա-
 վաճառը :
 Ի՞նչ կ'ընէ լուսա-
 բարը :
 Ի՞նչ կ'ընէ ապակե-
 դործը :
 Ի՞նչ կ'ընէ ճարտա-
 բազմարը :
 Ի՞նչ կ'ընէ յարկիչը :

Վարժապետը տղան կը կրթէ :
 Որսորդն էրէները կ'ըստաննէ :
 Մշակն արօրը կը վարէ :
 Այգեգործն այգին կը մշակէ :
 Հնձանահարը գինին կը պատրաստէ :
 Թղթավաճառը թուղթ և տետրակ կը ծախէ :
 Լուսարարը եկեղեցւոյ մոմերը կը վառէ և
 զայն մաքուր կը պահէ :
 Ապակեգործը շիշերը՝ սրուակներն ու ա-
 պակիները կը շինէ :
 Ճարտարապետը տան յատակագիծը կը
 շինէ և աշխատութիւնները կը տնօրինէ :
 Յարկիչը տանիքը կը շինէ :

ԳԱՍՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ կ'ընէ սայլը-

Սայլորդը սայլը կը վարէ :

Ի՞նչ կ'ընէ ոստի-
կանը :

Ոստիկանը հասարակաց բարեկարգութեանը կը հսկէ :

Ի՞նչ կ'ընէ սպայն :

Սպայնը զինուորները կը հրահանդէ և կը վարէ :

Ի՞նչ կ'ընէ կտրո-

կտրոցագործը դանակ և զմելին կը շինէ :

Ի՞նչ կ'ընէ թանա-

թանագագործը կանթեղները կը շինէ :

Ի՞նչ կ'ընէ պատկե-

րհանգիստը պատկերները կը նկարէ :

Ի՞նչ կ'ընէ ազակե-

տը Սպակեգործը պատահաններուն ազակիտները կ'անցընէ :

Ի՞նչ կ'ընէ մետ-

աշխատանքը Մատենագիրը գրքեր կը շարագրէ :

Ի՞նչ կ'ընէ գրածա-

խիտը գրածախիտը կը վաճառէ :

Ի՞նչ կ'ընէ հացա-

գործը Հացագործը հաց կը շինէ :

Ի՞նչ կ'ընէ ներկա-

րարը Ներկարարը լաթերը կը գունաւորէ :

Ի՞նչ կ'ընէ ջաղաց-

պանը Ջաղացպանը ցորենը կ'աղայ :

Ի՞նչ կ'ընէ ձկնոր-

սը Չկնորսը տեսակ տեսակ ձկներ կ'որսայ :

Ի՞նչ կ'ընէ հովի-

ւորը Հովիւը ոչխարները կ'արածէ :

Ի՞նչ կ'ընէ փայտա-

հարը Փայտահարը ծառերը կը կտրէ և խուրձ կը կապէ :

Ի՞նչ կ'ընէ բժիշ-

կը Բժիշկը հիւանդները կը դարմանէ :

Ի՞նչ կ'ընէ ժամա-

գործը Ժամագործը ժամացոյց կը շինէ , և զանոնք կը շտկէ :

Ի՞նչ կ'ընէ դատա-

ւորը Դատաւորը դատերը կը լսէ և իրաւանց համեմատ վճիռ կուտայ :

Ի՞նչ կ'ընէ խաղա-

կողմը Խաղախորդը կաշին կը պատրաստէ :

Ի՞նչ կ'ընէ որսն-

որսը Որսնորսը որսերուն պահպանութեանը կը հսկէ :

ԳԼՈՒԽ Է.

ԱՆՕԹՔ ԵՒ ԳՈՐԾԻՔ

49. ՁԵՌ ԱՐՈՒԵՍՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏՔ

ԳԱՍՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ կը գործածէ
որմնագիրը :

Որմնագիրը կը գործածէ աաշտը՝ ծեփիչը՝ լարը՝ թին և քանակը :

Ի՞նչ կը գործածէ
ատաղձագործը :

Ատաղձագործին գործիքն են ուրագը՝ խարտոցը՝ անկիւնաչափն և կարկինը :

Ի՞նչ կը գործածէ
հիւանդը :

Հիւանդ գործիքն են խարաբուղը՝ սղոցը՝ մուրճը՝ գամերը՝ գչիբը՝ քերիչը և աղցանը :

Ի՞նչ կը գործածէ
գարբինը :

Գարբինին գործիքն են կուանը՝ մամլակը՝ սալը՝ դարբնոցը՝ խարտոցը՝ աղցանը և քերիչը :

Ի՞նչ կը գործածէ
պատասուագործը :

Պատասուագործին գործիքն են մկրատը՝ ասեղներն և գամերը :

Ի՞նչ կը գործածէ
պարտիզպանը :

Պարտիզպանին գործիքն են թի՛ բահ՝ բրիչ՝ տրմուխ՝ ցնցուղ՝ հատիչ և սայլակ :

Ի՞նչ կը գործածէ
խոհարարը :

Խոհարարին անօթքն են փուռը՝ պոյտերը՝ սանը՝ շերեփը՝ շամփուրը և կասկարայն :

Մշակին Ի՞նչ կը գործածէ :

Մշակին անօթքն են արօրը՝ երկժանին՝ կամարը :

Չկնորսն Ի՞նչ կը
գործածէ :

Չկնորսին գործիքն են ուռկանը՝ կարթը :

Հովիւն Ի՞նչ կը գործածէ :

Հովիւին անօթքն են ցուպը և խարաղանը :

Գերձակին Ի՞նչ կը
գործածէ :

Գերձակին անօթքն են ասեղները՝ մատնոցը՝ մկրատներն՝ հարթակը և մեղրաչափը :

ԴԱՍՍՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Կարուակին Ի՞նչ կը գործածէ:

Կարուակին անօթքն են հերիւնը՝ մուրճը՝ հատիչը՝ սեպերը՝ ագցանը՝ կօշկաքարչը՝ կաղպարները՝ մետաքսը՝ գերձանն և ձիւթը:

Աշկերտն Ի՞նչ կը գործածէ:

Աշկերտին գործիքն են թուղթ՝ գրիչ՝ մեղան՝ մատիտ՝ քանակ՝ կաւիճ՝ աղիւսակ և գերք:

Ճարտարապետն Ի՞նչ կը գործածէ:

Ճարտարապետը կը գործածէ մատիտը՝ գրելիչը՝ որդան կարմիրը՝ վրձինը՝ կարկինը՝ անկիւնաչափը՝ Չինի մեղանը:

Պատկերհանն Ի՞նչ կը գործածէ:

Պատկերհանը կը գործածէ ներկերը՝ վերձիններն և թաթը (պիւր):

30. ԿԻՐԱՌՈՒԹԻՒՆ ԳՈՐԾԵԱԾ ԵՒ ԱՆՕԹՈՅ

Ո՞վ սեղ կը գործածէ:

Գերձակն և ճերմկեղէններ կարողները սեղ կը գործածեն:

Ո՞վ մուրճ կը գործածէ:

Մուրճը հիւսան՝ ատաղձագործին՝ դարբնին գործիքն է:

Ո՞վ գրիչ կը գործածէ:

Դասատուն՝ աշկերտը՝ գրագիրը՝ ճարտարապետը՝ մատենագիրը գրիչ կը գործածեն:

Ո՞վ թի կը գործածէ:

Որմնագիրը՝ պարտիզպանը՝ հողափորը թի կը գործածեն:

Ո՞վ սղոց կը գործածէ:

Սղոցը հիւսան և ատաղձագործի գործիք մըն է:

Ո՞վ կը գործածէ տաշար:

Որմնագիրը տաշար կը գործածէ:

Ո՞վ կը գործածէ կարկինը:

Հիւսնը՝ ատաղձագործը՝ ճարտարապետը կարկինը կը գործածեն:

Ո՞վ կը գործածէ վրձինը:

Պատկերհանն և ճարտարապետը վրձին կը գործածեն:

ԴԱՍՍՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ո՞վ կը գործածէ կաւիճը:

Վարժապետն և աշկերտը կաւիճ կը գործածեն:

Ո՞վ գամ կը գործածէ:

Ստաղձագործը՝ հիւսնը՝ դարբինը՝ կօշկապարը գամ կը գործածեն:

Ո՞վ կը գործածէ քերիչը:

Ստաղձագործն և հիւսնը քերիչը կը գործածեն:

Ո՞վ կը գործածէ մատնոցը:

Գերձակն ու կար կարողը մատնոց կը գործածեն:

Ո՞վ կը գործածէ լարը:

Հիւսնը՝ ատաղձագործը՝ որմնագիրը՝ ճարտարապետը լար կը գործածեն:

Ո՞վ կը գործածէ բրէչը:

Հողափորն ու պարտիզպանը բրէչ կը գործածեն:

Ո՞վ կը գործածէ սրօրը:

Մշակն արօրը կը վարէ:

Ո՞վ կը գործածէ հատիչը:

Հատիչը կարուակի գործիք մ'է:

Ո՞վ կը գործածէ ցուպը:

Յուպը հովուի գործիք մ'է:

Ո՞վ կը գործածէ խարապանը:

Հովիւը՝ սայլօրդը՝ կառավարը՝ խարապան կը գործածեն:

51. Բ Ն Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ը

ԳՍԱՍՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ օդը:

Օդը մարդուս՝ կենդանեաց և բուսոց շընչառութեան կը ծառայէ :

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ հողը:

Հողը հողմաղացքներն և առադաստաւոր նաւերը կը մղէ :

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ արեւը:

Արեւն իր լուսովը զաշխարհ կը լուսաւորէ, և անով ամեն բան կրնանք տեսնել. անոր լուսովը ծաղիկները կը գունաւորին, և անոր տաքութեամբը պտուղները կը հասունանան :

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ կրակը:

Կրակը կը լուսաւորէ՝ կը տաքցնէ և կայրէ. անով կերակուրնիս կ'եփենք :

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ ջուրը:

Ջուրը մեր ծարաւը կ'անցնէ և մեր կերակրոց եփուելուն կը ծառայէ :

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ գետը:

Գետը դաշտերն և քաղաքները կ'ոռոգէ, իր հոսանքը նաւերը կ'իջեցնէ և ջաղացքին անիւները կը դարձնէ :

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ ծովը:

Ծովն աշխարհէ աշխարհ հաղորդակցութեան միջոց մ'է, անոր մէջը տեսակ տեսակ ձկունք կ'աճին որ մեր սնունդն են :

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ անձրեւը:

Անձրեւը դաշտերը կը պարարտացնէ, օդը կը զովացնէ և կը մաքրէ, առուակներն և գետերը կը սնուցանէ :

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ քարը:

Քարը առն՝ եկեղեցի՝ արձաններ շինելու կը ծառայէ :

ԳՍԱՍՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ փայտը:

Փայտով կը շինուին տները, կարասիքը, նաւերը, անով կրակ կը վառենք և ածուխ կը շինենք :

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ երկաթը:

Երկաթով շատ մը անօթք և գործիք կ'ըլլան, ինչպէս դանակ՝ զմեղին՝ բահ՝ բրինձ մուրճ՝ պարզունակ՝ բանալի :

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ պղինձը:

Պղինձով անօթք՝ գործիք և շատ մը խոհանոցի սպասք, ինչպէս սան՝ կաթսայ՝ ծորակ՝ օղ՝ կոճակ՝ կղզակ և շն կը շինուին :

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ ոսկին:

Ոսկեով կը շինուին գրամ և ամենէն թանկագին գոհարազարդք :

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ բուռը:

Բուռով կը շինուի պատերը բռելու ծեփը :

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ հաստաքարը:

Հաստաքարով կը շինուին սալարկները՝ մայրիւն և աղօրեաց երկանաքարերը :

53. Տ Ո Ւ Ն Կ Ք

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ արմատը:

Արմատը տունկը կը սնուցանէ գետնին տակէն խոնաւութիւնն ու պարարտութիւնը ծծելով :

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ տերեւը:

Տերեւը տունկը կը սնուցանէ շրջակայ օդը ծծելով :

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ հունարը:

Հունարով կը վերածնանի բոյսն երբոր ցանուի :

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ վուշը:

Վշին ոճովը գերձան կ'ըլլայ, իր հունակն իւղ կը հանուի :

ԴԱՍՍՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ ցորենը:

Ցորենի հատիկով կը շինուի հացը որով մարդ կը սնանի, անոր յարդը ձիուն ուտելիք և խոտիք կ'ըլլայ:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ կաղնին:

Կաղնոյ վայտով շէնքեր կ'ըլլան, կեղեւովը կաշին կ'աղաղեն, բալուտովը խողերը կը բուծուին:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ ծառը:

Ծառը կրնայ տապարահար ըլլալ, քշտիլ, կեղեւատի, ածուխ դառնալ, շինից և կահուց համար յարդարուիլ. կանգուն կեցած ատեն շուքովն զմեզ կը զովայնէ:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ ձիթապտուղը:

Ձիթապտուղը սնունդ մ'է. անկէ իւղ կը հանեն:

Յ4. Կ Ե Ն Դ Ա Ն Ի Ք

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ շունը:

Շունը տան պահապանն է, հօտերուն առաջնորդը. որսը կը կեցնէ և կը բերէ:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ ձին:

Ձին բեռ կամ ձիաւոր մը կը կրէ, կառք կը քաշէ, շինական գործոց կը գործածուի:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ կովը:

Կովուն կաթը՝ որով պանիր և կողի կ'ըլլայ՝ մարդու սնունդ մ'է. իր մերթը՝ կաշի կ'ըլլայ. իր միսը՝ կերակուր. իր եղջիւրները՝ սանառք և ուրիշ կարեւոր անօթներ:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ ոչխարը:

Ոչխարին միսը մարդու սնունդ կ'ըլլայ, իր բրդէն՝ որով ասուլին կը հենուն՝ մարդու զգեստ կը շինուի:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ խոզը:

Խոզը մարդու կը սնուցանէ իր մսովը՝ ճարպովը և արեամբը:

ԴԱՍՍՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ հաւը:

Հաւն իր մտովը և հաւկիթներովը զմարդ կը սնուցանէ:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ մեղուն:

Մեղուն մեղրը մարդու սնունդ մ'է:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ շերամը:

Շերամը կերպասներ յորինելու կը ծառայէ:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ ձուկը:

Չկան միսը մարդու սնունդ մ'է:

Յ5. Ք Ա Ղ

Ինչո՞վ իւղ կը շինուի:

Չիթապտղէ՝ վշէ և քօլցայէ իւղ կը հանուի:

Ինչո՞վ կը սնանի ոչխարը:

Ոչխարը խոտով կը սնանի:

Ո՞վ կը շինէ մեղրը:

Մեղուն խորիսի կը շինէ:

Ո՞վ կը պահպանէ հօտը:

Շունը հօտին պահապանն է:

Ինչո՞վ կը շինուի գարեջուրը:

Գարեջուրը հումէլէ և գարիէ կը շինուի:

Ինչո՞վ կը շինուի հացը:

Հացը ցորենէ կը շինուի:

Ինչո՞վ կը պահուի պանիրը:

Պանիրը կաթէ կը շինուի:

Ինչո՞վ կը սնանի բոցը:

Բոցն արմատէն կը սնանի:

Ինչո՞վ գրամ կը կտնեն:

Պղնձով՝ արծաթով և ոսկեով գրամ կը կտնեն:

Ինչո՞վ կը շինուին դամբը:

Գամբը երկաթէ և պղնձէ կ'ըլլան:

Ինչո՞վ կ'աղաղեն կաշին:

Կաղնոյ կեղեւով կաշին կ'աղաղեն:

Կերակուրներն ինչո՞վ կը համեմեն:

Կերակուրներն աղով և պղպեղով կը համեմեն:

Ինչո՞վ կը շինուին կահերը:

Կահերը վայտով կը շինուին:

Ո՞վ կը լուսաւորէ աշխարհը:

Արեւը աշխարհ կը լուսաւորէ:

Ո՞վ կ'ուղեւորէ երկերը:

Սնձրեւն երկիրը կ'ուղեւորէ:

56. ՏՈՒՆ ԵՒ ԱՌՏՆԻՆՔ

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ տանիքը:

Տանիքը՝ տունը պատասպարելու կը ծառայէ: Ծխանը՝ մուխը անէն դուրս քաշելու կը ծառայէ:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ սանդուխը:

Սանդուխը՝ տան զանազան յարկերը տանելու կը ծառայէ:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ սեղանը:

Սեղանին վրայ կը տեղաւորուին պնակները՝ սկաւառակները՝ կերակուրները:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ դարանը:

Դարանը կը ծառայէ ճերմկեղէններն և լաթերը պահելու:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ ժամացոյցը:

Ժամացոյցը մեզի ժամը կը՛դիտցնէ:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ դգալը:

Դգալով հաստատուն չեղած կերակուրները կ'ուտեմք:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ աւելը:

Աւելով կը մաքրուի տան փոշին կամ տախտակամածին խուրը:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ փուքը:

Փքով կ'արծարծեն և վառ կը պահեն կըրակը:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ ունելիքը:

Ունելեօք ածուխը կը բռնուի:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ խողանակը:

Խողանակը փոքրիկ աւել մ'է որով հանդերձներն և կահ կարասիք կը մաքրուին:

57. ՄԱՐԳ

Ի՞նչ բանի կը ծառայեն աչքը:

Աչքը կը տեսնեմք առարկայից և էակաց գոյներն ու ձևերը:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ ականջը:

Ականջով կը լսեմք ձայները՝ ինչպէս մարդուս խօսքը և թռչնոց երգը:

ԱՇԿԵՐՏԸ

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ բերանը:

Բերնով կը խօսիմք և ուտելիքը կ'ընդունիմք:

Ի՞նչ բանի կը ծառայեն ձեռքը:

Ձեռօք կը ճանչեմք առարկայից տաք կամ պաղ, հաստատուն կամ թոյլ, ծանր կամ թեթեւ ըլլալը. անով կը գրեմք և կ'աշխատիմք:

Ի՞նչ բանի կը ծառայեն ոտքը:

Ոտքով կը քայլեմք՝ կ'ընթանամք և կը ըզղամք:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ որմնագիրը:

Որմնագիրը տան պատերն ու որմերը կը շինէ:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ դաստիարակը:

Դաստիարակը կ'ուսուցանէ տղայոց գրել կարգալ և հաշուել:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ հիւսնը:

Հիւսնը տախտակները կը յղկէ՝ կը սղոցէ՝ կը մածուցանէ՝ կը գամէ. ինքը կահեր ալ կը շինէ:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ քահանայն:

Քահանայն բարի խրատներ կուտայ և Սուրբ պատարագը կը մատուցանէ:

58. ԳՈՐԾԻՔ, ԱՆՕԹՔ ԵՒ ԿԱՆՔ

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ արօրը:

Արօրով կ'ակօսեն հողը մշակելու համար:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ մուրճը:

Մուրճով գամերը կը մխեն:

Ի՞նչ բանի կը ծառայեն կեռնու գաբը:

Կեռով և գաբով առարկաներ կը կախեն:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ շուանը:

Չուանով առարկաներ իրարու կը կապեն կամ կը կախեն:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ գերանդին:

Գերանդուով խոտերը կը հնձուին:

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ ասեղը:

Ասեղը կարելու կը ծառայէ:

ԳԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ մատնոցը:

Մատնոցն ասեղը մղող մատը խայթուելէն կը պատասպարէ :

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ անկիւնաշափը:

Սնկիւնաշափը կը ծառայէ դժերը քաշելու և ուղիղ անկիւն մը դժելու :

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ կանգունը:

Կանգունով կը չափուին երկայնութիւնները :

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ կշիռը:

Կշռով կը կշռուին ծանրութիւնները :

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ վրձինով:

Վրձինով գոյներ կը արուին :

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ կարկինը:

Կարկինով բարդակներ կը գծուին և երկայնութիւններ կը բաղդատուին :

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ սրոցը:

Սրոցը փայտ կտրելու կը ծառայէ :

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ պտուտակը:

Պտուտակը փայտի կամ մետաղի կտորներ միացնելու կը ծառայէ :

59. Ե Կ Ե Ղ Ե Յ Ի Ե Ի Դ Պ Ր Ո Յ

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ գերբը:

Գերբը կարգալու և ուսանելու կը ծառայէ :

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ գրասեղանը:

Գրասեղանին մէջ կը պահուին աշկերտին տետրակները, գրքերը, քանակը, մատիտներն և գրչերը :

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ ամպիւնը:

Ամպիւնը քահանային քարոզ տալու յատկացած տեղն է :

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ խաչը:

Խաչը մեր փրկչին աստուածային զոհը մեզ կը յիշեցընէ :

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ գրակիրը:

Գրակիրն վրայ կը ղետեղուին շարականը և այլ եկեղեցական մատեանք :

ԳԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ խորանը:

Խորանին վրայ կը մատուցուի պատարագը :

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ պատկերը:

Պատկերը կը ծառայէ կենդանի կերպով մեզ յիշեցնելու նշանաւոր դէպք մը :

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ մատիտը:

Մատիտը գրելու և գծագրելու կը ծառայէ :

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ քանակը:

Քանակը կը ծառայէ մաքուր կերպով ուղիղ գծեր քաշելու :

Ի՞նչ բանի կը ծառայէ թանաքը:

Թանաքը մատիտէ աւելի ակներեւ և դիւմացիւն կերպով գրելու կը ծառայէ :

60. Գ Ա Ղ

Ի՞նչ բան կը ծառայէ գրելու:

Գրելը՝ մեղանը՝ մատիտը՝ թուղթը՝ աղիւսակն ու սեւ տախտակը գրելու կը ծառայեն :

Ի՞նչ բան լսելու կը ծառայէ:

Ականջները լսելու կը ծառայեն :

Ի՞նչ բան կարելու կը ծառայէ:

Գերձանն՝ ասեղն ու մատնոցը կարելու կը ծառայեն :

Ի՞նչ բան ժամերը նշանակելու կը ծառայէ:

Ժամացոյցին թուացոյցն ու ասեղները ժամերը նշանակելու կը ծառայեն :

Ի՞նչ բան տունը գոցելու կը ծառայէ:

Դուռը՝ պարզունակն և նիգերը տունը փակելու կը ծառայեն :

Ի՞նչ բան ձիերն օթեցնելու կը ծառայէ:

Ախոռը ձիերն օթեցնելու կը ծառայէ :

Ո՞վ հաց շինելու շատայէ:

Հացագործը հաց շինելու կը ծառայէ :

Ի՞նչ բան բռնելու կամ կրելու կը ծառայէ:

Զեռքը կը ծառայէ բռնելու, կրելու, խրատութիւնն ու բարեխառնութիւնը զգալու :

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչ բան երկայնու-
թիւնները չափե-
լու կը ծառայէ:

Կանգուենն երկայնու թիւնները չափելու կը
ծառայէ:

Ի՞նչ բան տախտակ-
ները հաստատե-
լու կը ծառայէ:

Գամերն ու պտուտակները տախտակները
հաստատելու կը ծառայեն:

Ի՞նչ բան ուսանե-
լու կը ծառայէ:

Գիրքն ընթերցման և ուսման կը ծառայէ:

Գ.Լ.ՈՒԽ Թ.

ԺԱՄԱՆԱԿ ԵՒ ԿԵԱՆՔ

61. ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչպէս կը բաժ-
նուի ժամանակը:

Ժամանակն օրերու կը բաժնուի, և օր կը հա-
մարուի արեւուն ծագելէն մինչեւ յաշորդ ա-
ռաւօտ արեւուն ծագելը:

Օրն ի՞նչպէս կը բաժ-
նուի:
Ժամն ի՞նչպէս կը
բաժնուի:

Օրը քսան և չորս ժամի կը բաժնուի:
Ժամը վաթսուն վայրկեանի կամ բոլորի կը
բաժնուի:

Վայրկեանն ի՞նչ-
պէս կը բաժնուի:

Վայրկեանը վաթսուն մաներկորդի կը բաժ-
նուի:

Ի՞նչպէս կը բաժ-
նուի տարին:

Տարին տասներկու ամիսներու կը բաժ-
նուի:

Ի՞նչպէս կը բաժ-
նուի շաբաթը:

Շաբաթն եօթն օրուան կը բաժնուի:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Բանի՞ պահերու կը
բաժնուին օրուան
ժամերը:

Օրուան ժամերը չորս պահերու կը բաժ-
նուին. առաւօտ՝ կէսօր՝ երեկոյ՝ գիշեր:

Ի՞նչպէս կը խմբուին
օրերը:

Երեք հարիւր վաթսուն և հինգ օրը տա-
րի մը կը կազմեն:

Ի՞նչպէս կը խմբուին
ամիսները:

Ամիսները չորս եղանակաց կը բաժնուին.
գարուն՝ ամառ՝ աշուն՝ ձմեռ:

Ի՞նչպէս կը խմբուին
տարիները:

Հարիւր տարի դար մը կը կազմեն:

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՍ. Այս դասուն ոճով մեկնուելու են ցե-
րեկուան և գիշերուան, ամսոց բաղադրութեան, եղանակաց տեւողութեան վե-
բաբերեալ գիտելիքը. սարրական տիեզերագրութեան առաջին սերմն ըլլալու
է այս դասը:

62. ԳՈՐԾԱԾՈՒԹԻՒՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Ի՞նչպէս կը բաժնուի
կեանքը:

Կենաց հասակները չորս են, մանկութիւն՝
պատանեկութիւն՝ արքունք՝ ծերութիւն:

Ի՞նչպէս գործածե-
լու է օրը:

Օրը գործոց և աշխատութեան նուիրելու է:
Գիշերը քնոյ և հանգստեան նուիրելու է:

Ի՞նչպէս գործածե-
լու է գիշերը:

Առաւօտուն՝ արեւը ծագելով և լոյսը սրբ-
ուելով՝ զմեզ աշխատութեան կը հրաւիրէ:

Ի՞նչպէս գործածե-
լու է առաւօտը:

Կիսաւուր տաքութիւնն աւելի ծանր է.
մարդս կը ճաշէ կազդուրուելու համար:

Ի՞նչպէս գործածե-
լու է կէսօրը:

Երեկոյին՝ արեւը մայրը կը մտնէ՝ գիշերը
կը հասնի՝ մարդս քնով կը հանգստանայ:

Ի՞նչպէս գործածե-
լու է իրիկունքը:

ԴԱՍԱՏՈՒՆ

ԱՇԿԵՐՏԸ

Օրուան առաջին և վերջին գործը որն է:

Օրուան առաջին և վերջին գործն աղօթքն է:

Գարնան և՞նչ կ'ըլլայ: Աշնան և՞նչ կ'ըլլայ:

Գարնան՝ բոյսերը կը բողբոջին և կը ծաղկին: Աշնան՝ պտուղները կը հասունանան և այգեկութ կ'ըլլայ:

Զմեռն և՞նչ կ'ըլլայ:

Զմեռը՝ մարդս յրաէն կ'ստիպուի տաք տեղեր փնտռելու և լաւ պահպանելու իր անձը:

Ե՞րբ կը կատարուի հունձքը:

Հունձքը՝ ամառը կ'ընեն:

Ե՞րբ կ'աղօթէ մարդ:

Առաւօտուն կ'աղօթէ մարդ Աստուծոյ շքանորհք խնդրելու համար և երեկոյին գոհութիւն մատուցանելու համար:

Ե՞րբ կ'աշխատի մարդ:

Յերէկ ատեն մարդ կ'աշխատի:

Ե՞րբ կը ծագի արեւը:

Արեւն առաւօտուն կը ծագի:

Ե՞րբ օդը կը պաղի:

Զմեռ ատեն օդը կը պաղի:

Ե՞րբ այգեկութ կ'ըլլայ:

Աշնան այգեկութ կ'ընեն:

Ե՞րբ կ'ըլլայ ճաշը:

Ճաշը կ'իսաւօր և երեկոյին կ'ըլլայ:

Ե՞րբ կը քնանայ մարդ:

Գիշերը մարդ կը քնանայ:

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՄ. Այս դասերուն առթիւ խել մը հարցմունք կրնան ըլլուիլ աշակերտաց: Փափաքելի կ'ըլլար տղոց հետաքննութիւնը զարթուցանել և զանոնք իրարուօհել որ ինքնին ընեն տեսակ տեսակ հարցումներ ժամանակին գործածութեանը՝ իւրաքանչիւր հասակին պատշաճող զբաղմանց վրայ, և ութերորդ դասը նախընթացներուն միացնելով՝ անոնց գըրաւոր կամ բերանացի հրահանգներ առաջարկել, զորքինակ Ո՞վ կ'ընէ հունձքը, Ո՞ւր և ի՞նչ գործէր: Ո՞ւր կը ծաշէ մարդ. Ո՞ւր կը պատրաստուի ճաշը և ի՞նչ:

Այսպիսի հրահանգը ընդհանուր քաղն աղէկ կը պատրաստուի:

ԳԼՈՒԽ Ժ.

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՔԱՂ

ԱՌ ԾՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՄ. Այս քաղը աղուն մինչև ցարդ ըրած յառաջագիմութեան մէկ փորձաքարը կրնայ համարուիլ: Ուստի մեծ խնամով կատարուելու է:

Երբ տղան եօթը տարեկան ըլլայ՝ այսինքն երբոր կարենայ այս գրքուկին հարցուածոց քաջ պատասխանել, երբ կարող ըլլայ ամեն էակներն և առարկաները տարբազարել և բազազրել ոչ միայն առանց դժուարութեան՝ այլ նաև ախորժ զգալով, երբոր ինքնին դիտողութեան նիւթեր դանէ, այն ժամանակ միայն կրնանք իւր միտքը դիտողութեան վարժ համարել և դաստիարակուիլ անցնելու կարող:

Եթէ տղան այս կարողութեան հասած չէ՝ փոխանակ յաջորդ հատրին անցնելու՝ աւելի օգտակար է այս առաջինը վերստին ընթեռնուլ՝ լուծման և բազազրութեան հրահանգները փոփոխելով և բազմացնելով. դաստիարակին կարեւորագոյն առաքինութիւնը համբերութիւնն է:

63.

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. Ի՞նչ կը տեսնես պարտիզի մը մէջ:
ԱՇԿԵՐՏԸ. Պարտիզի մը մէջ կը տեսնեմ ծաղիկներ, ինչպէս վարդ՝ շուշան՝ յամսիկ. ծառեր, ինչպէս եղբււանիններ՝ խորձորիններ՝ տանձիններ զորս կը դարմանէ պարտիզպան մը որ կը գործածէ բահը՝ տրմուխը՝ յնցուլը, որ գարնան կը սերմանէ՝ կը մշակէ՝ կ'ուռոգէ ծաղիկները, պտուղները կը քաղէ աշնան, և ձմեռ ատեն տունը կ'աշխատի:

64.

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. Գպրոցականի մ'օրն ինչպէ՞ս կ'անցնի:
ԱՇԿԵՐՏԸ. Աշակերտան առաւօտուն կ'ելլէ, աղօթքը կ'ընէ, կը նախաձայէ, դպրոց կ'երթայ, կ'ողջունէ զգասատուն, համարը կ'արտասանէ, գրքի մը մէջէն ընթերցում մը կ'ընէ,

աղիւսակին կամ տախտակին վրայ կը գրէ, մատիտովը կը գծագրէ, դրօսանաց միջոցին կը խաղայ, երեկոցին կ'ընթրէ, աղօթքը կ'ընէ, կը պառկի և գոհ սրտով կը քնանայ :

65.

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. Ի՞նչպիսի ձայներ կը ճանչես :
ԱՇԿԵՐՏԸ . կը ճանչեմ մարդկային ձայնին ախորժ հնչիւնը, զանգակաց ուժիւն հնչիւնը, երգեհոնին և դաշնակին ներդաշնակ հնչիւնը, որոտման բուռն հնչիւնը, բոժոժին կամ գառնկան մայելուն տկար հնչիւնը :

66.

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. Բուսաբան մը ի՞նչեր կրնայ դիտել պատիզի մը մէջ :
ԱՇԿԵՐՏԸ . Բուսաբան մը կրնայ դիտել թէ տունկերը հինգ մասերէ կը բաղկանան որ են ցօղուն՝ արմատ՝ տերեւ՝ ծաղիկ և պտուղ . թէ ծառոց ցօղունը որ բուն կ'ըսուի՝ փայտեայ է . թէ ծաղիկները կը բաղկանան բաժակէ մը՝ որ թերտանոց առաջքները սերմնափակ մը կը պարունակեն, թէ մրգաւէտ ծառոց պտուղները կամ կուտաւոր են՝ ինչպէս խընձորը և տանձը, կամ կորիզաւոր ինչպէս սալորը՝ դեղձն և ծիրանը :

67.

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. Մարդ մը ի՞նչպէս կրնայ նկարագրել իւր կորուսած շունը :
ԱՇԿԵՐՏԸ . կրնայ ըսել անոր հասակը, գոյնը, գլխուն և կընջաց ձևը, սրունից բարձրութիւնը, ինչպիսի ձեւ ունէնալը . զորօրինակ, « Յամիկ միջահասակ է, սեւամորթ շէկ նալը . զորօրինակ, « Յամիկ միջահասակ է, սեւամորթ շէկ բիծերով, սրածայր ցուկաւ, կախ ախանջներով, թաթերուն վրայ կեցած միջոցին բաւական բարձր է, ձեան ալ փողածեւ » :

68.

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. Տուն մը շինելու համար ինչե՞ր գործածելու է :
ԱՇԿԵՐՏԸ . Տան մը շինութեան համար կարեւոր են նախ ճարտարապետ մը որ անոր յատկագիծը կը գծէ թղթոց վրայ մատիտով՝ քանակաւ և կարկիններով . որմնադիրներ որ պատերը կառուցանեն, հիւսներ որ գերաններն ու սանդուխները պատրաստեն և զետեղեն, յարկիչներ որ տանիքը շինեն, ատաղձագործեր որ դռները՝ պատուհանները՝ դարանները շինեն, դարբիններ որ կղպակները՝ ծխնիները տեղադրեն . նկարիչներ որ պատերը նկարեն կամ թուղթ փակցնեն, մխագործներ որ վառարանները՝ ծխանը և փուռերը զետեղեն :

69.

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. Կաթին վրայ ի՞նչ գիտես :
ԱՇԿԵՐՏԸ . կաթը ճերմակ համեղ՝ քիչ մը շաքարոտ՝ անդաւար հեղուկ մ'է զոր կովէն կամ այծէն կը կլթեն և որով կը շինեն սեր՝ կարագ՝ պանիր և մածուն :

70.

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. Մարդուս գլխաւոր զգեստեղէնք ի՞նչ բան շինուած են :
ԱՇԿԵՐՏԸ . Մարդուս գլխաւոր զգեստեղէնք բամբակի կերպասներով շինուած են և բամբակը փոքրիկ թփէ մը կ'ելլէ . հիւսած կտաւով՝ որ կանեփէ կամ վուշէ կ'ելլէ . ասուիով՝ որ ոչխարաց բուրդէն է . մետաքսով՝ որ շերաս կոչուած կենդանիէ մը կը հանուի :

71.

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. Ո՞վ աշխատեցաւ մատենագրարանի մը :
ԱՇԿԵՐՏԸ . Ճարտարապետ մը մատենագրարանին ձեւը գծեց, հիւսը տախտակները ձեւեց և մածոյց ու դարակները գը-

բաւ , դարբին մը ծղիննիքը և փականքը շինեց , ապակարար մը ապակիներն անցուց , մատենագիրներ գործերը շարադրեցին , ապագրիչ մը հատորները ապագրեց , և կազմարար մը կազմեցէն վերջը՝ զանոնք գրավածառ մը ծախեց :

72.

ԳԱՍՍՏՈՒՆ. Գլխաւոր ըմպելիք որո՞նք են՝
ԱՇԿԵՐՏԸ . Գլխաւոր ըմպելիքն են՝ ջուրը՝ զոր աղբիւրները կամ անձրեւը մեզ կ'ընձեռեն , կաթը՝ զոր կովը՝ այծն և մատակ էջը մեզ կը հայթայթեն , գինին՝ որ խաղողոց հիւթն է , գարեջուրը՝ որ հումեղէ և գարիէ կը շինուի :

73.

ԳԱՍՍՏՈՒՆ. Պատե ինձ բրդին պատմութիւնը՝
ԱՇԿԵՐՏԸ . Հովիւը ոչխարին վրայէն բուրդը կը խուզէ , ու տայնանկ մը զայն մանելէն և յետոյ հիւսեղէն վերջը՝ կը տաւ կը շինէ ուսկից գերձակը հանդերձներ կը ձեւէ :

74.

ԳԱՍՍՏՈՒՆ. Ո՞ր գործաւորք փայտ կը գործածեն՝
ԱՇԿԵՐՏԸ . Փայտահարը անոնցմով խուրձեր կը կապէ , ածխագործը անով ածուխ կը շինէ , ատաղձագործն անով գերաններ կը շինէ , հիւսնը տախտակներ , սայլագործը՝ կառքեր , կահագործը՝ կարասիք , ճախրագործը՝ աթոռներ , տակառագործը՝ տակառներ և քանդուկներ :

75.

ԳԱՍՍՏՈՒՆ. Ուղեւոր մը կ'ըսէ թէ փոքր կենդանի մ'է տեսեր կանաչ , գըլուխն անկիւնաւոր , խոշոր աչուի , չորս թաթով , ետեւինները շատ երկայն . աս կենդանին ջրասուն սեղերուն մէջ կ'ապրի և աղմուկ մը լսածին պէս՝ ջուրը կը ցատկէ :
ԱՇԿԵՐՏԸ . Այն ուղեւորին տեսածը գորտ մ'է :

76.

ԳԱՍՍՏՈՒՆ. Ի՞նչ է գե՞նդը՝
ԱՇԿԵՐՏԸ . Չինկը մետաղ մ'է գորշագոյն՝ բաւական թեթեւ . անով շատ տեղ տան ծածկոյթներ կը շինեն և մանաւանդ տաշտի՝ դոյլի և ցնցուղի պէս անօթներ :

77.

ԳԱՍՍՏՈՒՆ. Մարմարինը գլխաւորապէս ի՞նչ բանի կը գործածուի՝
ԱՇԿԵՐՏԸ . Մարմարինով կը շինուին եկեղեցեաց խորաններ՝ կրակարաններ՝ ամաններ՝ արձաններ՝ պալատներ ու թղթակաշիւներ :

78.

ԳԱՍՍՏՈՒՆ. Հողով ի՞նչ կը շինուի՝
ԱՇԿԵՐՏԸ . Հողը կամ կաւը կը մտորի՝ աղիւսոյ՝ կուժի՝ պըտուկի և շատ մը այլ բրուտի շինած անօթոց նախնական նիւթն է :

79.

ԳԱՍՍՏՈՒՆ. Սեղանատուն մը ի՞նչպէս կը յարդարես՝
ԱՇԿԵՐՏԸ . Սեղանատուն մը յարդարելու համար պէտք է սեղան մը՝ աթոռներ՝ դարան մը՝ անօթներ , այսինքն պնակներ՝ սկաւառակներ՝ շիշեր՝ բաժակներ՝ սրուակներ՝ դգալներ՝ պատառաքաղներ՝ դանակներ , աղի՝ պղպեղի՝ խղի՝ քացախի ամաններ , պողոսկապնդիչ՝ անանխնոց և աղցաննոց մը :

80.

ԳԱՍՍՏՈՒՆ. Ի՞նչ գիտես երկաթի և անոր գործածութեանը վրայ՝
ԱՇԿԵՐՏԸ . Երկաթը կարծր՝ սեւ՝ ծանր մետաղ մ'է որ տաքութեամբ կը կարմրի , անով դարբինը կը շինէ բանալիներ՝ կզպակներ՝ նիզեր՝ թիեր՝ ունելիներ , աղցաններ՝ անով կը

շինէ բահի՝ բրչի և արօրի պէս գործիներ . պայտարը՝ ա-
նով ձիերը կը լուսնէ . կտրոցագործը դանակներ՝ զմելիներ՝
և մկրատներ կը շինէ , մեքենագործն ամեն տեսակ մեքե-
նաներ . երկաթով կը շինեն երկաթուղեաց ճամբաները : Եր-
բոր երկաթը ներկուած չլլայ՝ օդէն ու խոնաւութենէն կը
ժանգոտի :

81.

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. Մաներկորդէն մինչեւ դարը ելիւ :
ԱՇԿԵՐՏԸ . Մաներկորդը ժամանակին ամենէն կարճ մի-
ջոցն է , վաթսուն մաներկորդ մէկ վայրկեան կամ ըոպէ կ'ը-
նեն . վաթսուն վայրկեան՝ մէկ ժամ . քսանը չորս ժամ՝ մէկ
օր , երեսուն օր՝ մէկ ամիս , երեք ամիս՝ մէկ եղանակ , տաս-
ներկու ամիս՝ տարի մը , հարիւր տարի՝ մէկ դար :

82.

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. Ո՞ր անձանց և Ի՞նչ առարկայից պէտք ունիս :
ԱՇԿԵՐՏԸ . Ինձ պէտք են իմ ծնողքս զիս սիրելու՝ տածե-
լու և խնամելու համար . քահանայն՝ զՍտուած ճանչցնելու՝
սիրցնելու համար . դասատուն՝ զիս կրթելու համար . որմ-
նադիրը՝ բնակարան մը կառուցանելու . հացագործը՝ հաց
շինելու . մսավաճառը՝ միս հայթայթելու . դերձակը՝ զգե-
ցընելու . կարուակը՝ կօշիկներ շինելու . բժիշկը՝ հիւանդ ե-
ղած ժամանակս զիս դարմանելու համար . և ըն :

83.

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. Խօսէ ինձ փայտի վրայ :
ԱՇԿԵՐՏԸ . Փայտը ծառէն կուգայ զոր փայտահարը կտրեց
անտառին մէջ . անով կրակ կը վառեն , տուն կը շինուի փայ-
տով՝ երբօր ատաղձագործը զայն գերանաձեւ կտրէ և հիւս-
նը տախտակի բաժնէ . հիւսնը աշխատելու համար կը գոր-
ծածէ խարաբուղ՝ սղոց՝ դամեր՝ մուրճ՝ պոռտակ և պօղս :

կամրդիչ . փայտով կը շինուին սգարտիզմանին բահին և
տրմուխին կոթերը . աշկերտին գրասեղանը՝ նստարանը՝ սեւ
տախտակը՝ քանակը և ըն :

84.

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. Ի՞նչ բանի կը ծառայեն աչքնիս :
ԱՇԿԵՐՏԸ . Աչքերով կը տեսնեմք առարկաները՝ էակները .
կը ճանչեմք արեւը՝ երկինքը՝ լուսինը՝ աստղերը՝ գոյները՝
շարժումները՝ տւընջեան և գիշերոյ յաջորդութիւնը :

85.

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. Մարդու մը կենդանագիրն Ի՞նչ կը բովանդակէ :
ԱՇԿԵՐՏԸ . Մարդու մը կենդանագիրը նոյն մարդուն ամ-
բողջ կերպարանքը կը բովանդակէ , այսինքն գլուխը՝ իրանը՝
երկու թեւերն և երկու սրունքը . գլխուն վրայ կան մազե-
րը՝ ճակատը՝ երկու աչքերը՝ երկու ականջները՝ քիթը՝ բե-
րանը՝ կզակը :

86.

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. Առարկայից և էակաց ո՞ր յատկութիւնները կը ճանչես և
Ի՞նչ միջոցաւ :
ԱՇԿԵՐՏԸ . Աչքերովս՝ գոյներն ու ձեւերը կը ճանչեմ . ա-
կանջներովս կը զանազանեմ հնչումները՝ ինչպէս թռչնոց եր-
գը՝ շան հաջիւնն և մարդուն ձայնը :
Տաքն ու պաղը՝ զանազան առարկայից ծանրութիւնն ու
կարծրութիւնը ձեռօքս կը ճանչեմ , հոտերը քիթովս կը զա-
նազանեմ , համերը՝ բերնովս և քիմքով :

87.

ԴԱՍԱՏՈՒՆ. Ի՞նչ բանէ զուրկ են կոյրը՝ խուլն ու համրը :
ԱՇԿԵՐՏԸ . Կոյրը՝ զուրկ է յաչաց . խուլը՝ լսողութենէն .
համրը՝ խօսելէն : Կոյրը չճանչի առարկայից գոյներն՝ ա-
բեւուն և լուսնի լոյսը . խուլը՝ չլսեր իր նմանեաց ձայնը :

Թռչնոց երգը՝ շանց հաջիւնը՝ կառաց շառաչիւնը՝ հողմոց սուսաւիւնը՝ փոթորիկն գոռալը. համբը կարող չէ բացատրելու իր բաղձացածն ու զգացածը. իրեն պէտք եղածը չկըռնար խնդրել, իրեն մատուցուած ծառայութեանց չկրնար շնորհակալութիւնը բացատրել և ոչ պատասխանել իրեն ուղղուած հարցուածոց :

ԱՌ ԵՆՈՂՍ ԵՒ ԱՌ ԴԱՍԱՏՈՒՍ. Այսչափ զանազան օրինակք բաւական են ցուցնելու թէ ո՞րչափ բազմաթիւ եղանակք կրնանք ստուգել թէ արգեօք տղան քաջ խելամուտ եղած է իրեն աւանդուած դասուցն և թէ արգեօք կարող է ինքնին հնարել և ընդլայնել :

Բերանացի և գրաւոր զանազան շարտորութիւնք կրնան իրեն առաջարկել զքորրինակ.

- Ի՞նչ կահք կարեւոր են դասարանի մը.
- Ուղեւորութեան համար ի՞նչ պաշարներ կրելու է.
- Ի՞նչեր կրնան այրիլ եթէ ագարակի մը մէջ հրդեհ պատահի.
- Ի՞նչ աշխատութիւններով հացը յառաջ կուգայ.

Առանձնացած մարդու մը ո՞ր կենդանիները կարեւորագոյն են, ի՞նչ տղայք ինչպէս բաղձալի է՝ զծագրութեան սկզբունքներն ունենան՝ թէ և դոյզն ինչ կրնան զանազան նիւթեր առաջարկուիլ անոնց, Գծագրել՝

- Գարբնի մը կարեւոր գործիքը.
- Ննջարանի մը կահ կարասին.
- Պարտիզպանութեան գործիքը.
- Տնկայ մը մատուցելը:

Այս ոճէս տղոց քաղելիք օգուտը դասատուին աչալրջութենէն ու ջանքէն կախուածն ունի, Միշտ աչաց առջև ունենալու է գործոյս նպատակը որ ոչ այնչափ զիտութեանց ծանօթութիւններ տալ է՝ սրչափ տղուն նորալըրթոց միտքն ուղղել և հրահանգել ի գիտողութիւն:

ՅԱՆԿ ՆԻԻԹՈՑ

ԳԼՈՒԽ Ա. — ԱՌԱՐԿԱՅՐ..... էջ 4-9

1. Դասարան	..... էջ 4	5. Ընտանի կահք	..... էջ 5
2. Եկեղեցի	..... — 2	6. Խոհանոց	..... — 6
5. Սենեակ	..... — 5	7. Պարտէզ	..... — 7
4. Քաղ	..... — 4	8. Քաղ	..... — 8

ԳԼՈՒԽ Բ. — ԷԱՅՆԵՐԸ..... էջ 10-18

9. Դաշտերը	..... էջ 10	14. Գետ և Անտառ	..... էջ 15
10. Պարտէզ և Անտառք	..... — 10	15. Արտերու մէջ Աշխատողք	..... — 14
11. Պտուղք և Մուշիք	..... — 11	16. Քաղքի Աշխատուողք	..... — 14
12. Քաղ	..... — 12	17. Մտաց Գործաւորք	..... — 15
15. Ագարակն ու վայրագաւիթը	..... — 15	18. Քաղ	..... — 15

ԳԼՈՒԽ Գ. — ԶԳԱԼԻ ՅԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԱՌԱՐԿԱՅԻՑ ԵՒ ԷԱՅՆՑ..... էջ 18-51

19. Գոյնք	..... էջ 18	25. Շարժումն	..... էջ 25
20. Չեւք	..... — 20	26. Չոյն	..... — 26
21. Չափք	..... — 21	27. Հոտ և Համ	..... — 27
21. (կրկ) Համեմատութիւնք	..... — 22	28. Զգայարանք — Աչք	..... — 28
22. Վեճակք	..... — 25	28. (Նոյն) Հոտաւելիք և ճաշակելիք	..... — 29
25. Ատիճակք Հաստատութեան	..... — 24	28. Քաղ	..... — 29
24. Բարեխառնութիւն	..... — 25		

ԳԼՈՒԽ Դ. — ՏԱՆԵՐԻ ԿԱՐ ՄԱՍՈՒՆԻ ԱՌԱՐԿԱՅԻՑ ԿԱՐ ՌՈՅ..... էջ 51-41

29. Տունք (վերլուծութիւն)	..... էջ 52	55. Կենդանիք (վերլուծ.)	..... էջ 57
50. Տունք (Բաղադրութիւն)	..... — 55	54. Կենդանիք (Բաղադր.)	..... — 58
51. Տունկք (վերլուծ.)	..... — 54	55. Մարդ (վերլուծ.)	..... — 59
52. Տունկք (Բաղադր.)	..... — 56	56. Մարդ (Բաղադր.)	..... — 41

ԳԼՈՒԽ Ե. — ՆԱԲԵԱԿԱՆ ՆԻԻԹ ՌՈՅ..... էջ 42-48

57. Պարտէզ, Փողոց և Տուն	..... էջ 42	Անօթք	..... էջ 45
58. Եկեղեցի, Կրոնք, Սենեակ	..... — 45	41. Քարեր, Փայտեր և Մետաղներ	..... — 46
59. Խոհանոց և Մուշիք	..... — 45	42. Քաղ	..... — 47
40. Հանդերձք, Գործիք և			

ԳԼՈՒԽ Զ. — ՊԱՏԱՌՔ ԵՒ ՀԵՂԻՆԱԿ ՍՈՒՐԿԱՅԻՑ ..... Էջ 49-5

45. Տուն և Առանին կահք. Էջ 49	46. Դաշտ և Անտառ ..... Էջ 51
44. Եկեղեցի և Դասարան.. — 50	47. Կենդանիք և Մարդ..... — 52
45. Խոհարան և Սնունդք... — 51	48. Քաղ..... — 53

ԳԼՈՒԽ Է. — ԱՆՈՔԻ ԵՒ ԳՈՐԾԻՔ..... Էջ 55-57

49. Զեւարուեստք և Արուեստք..... Էջ 55	50. Կիւարուածիւն գործեաց և Անօթոց..... Էջ 50
---------------------------------------	--

ԳԼՈՒԽ Ը. — ԿԱՐԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ ՍՈՒՐԿԱՅԻՑ ԵՒ ԷՄԿԱՅ ..... Էջ 58-60

51. Բնութիւնը..... Էջ 58	56. Տուն և Առանինք..... Էջ 62
52. Զբանսած մարմինք..... — 59	57. Մարդ..... — 62
55. Տունկը..... — 59	58. Գործիք, Անօթք և կահք — 65
54. Կենդանիք..... — 60	59. Եկեղեցի և Դպրոց..... — 64
55. Քաղ..... — 61	60. Քաղ..... — 65

ԳԼՈՒԽ Թ. — ԺԱՄԱՆԱԿ ԵՒ ԿԵԱՆՔ..... Էջ 66-68

61. Բաժանմունք Ժամանակի Էջ 66	62. Գործածութիւն Ժամանակի..... Էջ 67
-------------------------------	--------------------------------------

ԳԼՈՒԽ Ժ. — ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՔԱՂ..... Էջ 69-76

65. Պարակը..... Էջ 69	77. Մարմարինը..... Էջ 75
64. Դպրոցականին օրը..... — 69	78. Հողը կամ կաւը..... — 75
65. Զայները..... — 70	79. Սեղանատունը..... — 75
66. Բուսարանը..... — 70	80. Երկաթը..... — 75
67. Կորուսեալ շունը..... — 70	81. Մաներկորդէն մինչև ջգար..... — 74
68. Տունը..... — 71	82. Տղուն բարեկամները..... — 74
69. Կաթը..... — 71	85. Փայտը..... — 74
70. Զգեստեղէնք..... — 71	84. Աւելները..... — 77
71. Մատենագարանը..... — 71	85. Կենդանագիրը..... — 77
72. Ըմպելիք..... — 72	86. Յատկութիւնք..... — 77
75. Բուրդը..... — 72	87. Կոյրը՝ Խուլն ու Համբը.. — 77
74. Փայտին գործածութիւնը..... — 72	88. Առ Մեղրք և առ Գասառուս..... — 77
75. Գորտը..... — 72	
76. Զինկը..... — 75	

ՀԱՄԱՏԵՍԻԼ ՊԱՏԿԵՐ

ՀՐԱՀԱՆԳԱՅ ՄԱՅՐԵՆԻ ՈՃՈՅ

ՏՂԱՆ ԿԸ ՊԱՐՏԻ ԴԻՏԵԼ

ՏԱՆ, — ԴՊՐՈՑԻՆ, — ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ, — ՔԱՂՔԻՆ, — ԴԱՇՏԱՅ ՄԷԶ

1. Իրերը :
2. Էակաները :
3. Իրաց եւ էական զգալի յատկութիւնները :
4. Իրաց եւ էական Տարերքը կամ մասերը :
5. Իրաց եւ էական նախնական նիւթը :
6. Իրաց պատճառներն ու հեղինակները :
7. Գործիներն ու անօթները :
8. Իրաց եւ էական կարեւորութիւնը :
9. Ժամանակն ու կեանքը :
10. Քաղ :

Long for you

From your friend

Wm. L. G.

Very truly yours

Wm. L. G.

1. Օլջենտորֆ. Չաղդ. և. Հայերէն (սպանեալ)	Ֆ. Ս
2. Անի սճազ Դարձ. Քերակ. Գ. Հ.	4 Շ
3. Հրաշարիք Քնուիթեան (սպանեալ)	0 ՚
4. Անակրէոնի տաղք	0 Ֆ
5. Արշակ Ողբ. Հայ. Իտալ	0 Լ
6. Յովսէփ Գեղեցիկ	0 Յ
7. Սանդուխտ (Բ. Տպաղբուիթիւն)	0 Յ
8. Մասնարկութիւն (Ա. Մանն)	1 0

ՄԱՄԼՈՅ ՏԱԿ

ՄՏԱՄԱՂՁՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՍՆ Բ.

7 Կն 10 տարեկան սղոց համար :

ԴԱՏՈՂՈՒԹԻՒՆՔ ԵՒ ՏՐԱՄԱԽՈՂՈՒԹԻՒՆՔ

ԴԱՏՆԸ, այսինքն իրաց բնութիւնը, յատկութիւնները, ծագումը ճանչել :

ԲԱՂԴԱՏՆԸ, այսինքն իրաց նմանութիւններն ու հակադրութիւնները, բարին և չարը դանադանել :

ԻՄԱՍՏՈՒԹԻՒՆԸ, այսինքն եղելութիւններէն օրէնքը մակարեցիկ սկզբունքէն հետեւութեան իջնել :

2015

3651

« Ազգային գրադարան

NL0061210

